

Stenogrammid

XV Riigikogu, VI istungjärk, infotund

Kolmapäev, 15.10.2025, 12:00

Toimetatud

11:58 Infotund

1. 12:01 ERM-i teemal

2. 12:14 Rahandus

3. 12:26 Kultuuritöötajate palgad

4. 12:41 Olukord riigis

5. 12:54 Käendus

6. 13:06 Julgeolek piiril

7. 13:15 Peaministri plaan ja sõnumid Euroopa ülemkogus (kliimaeesmärgid, ränne)

8. 13:25 Piiritaristu, Saatses saabas ja kaitsevöönd

9. 13:38 Julgeolek

10. 13:52 Muud küsimused

11:58 Infotund

12:00 Esimees Lauri Hussar

Tere päevast, austatud Riigikogu! Tervist kõik, kes te jälgite tänast Riigikogu infotundi siit Riigikogu istungisaali rõdudelt või sinise ekraani vahendusel! Me alustame 15. oktoobri infotundi. Head kolleegid, kõigepealt palun kohaloleku kontroll.

12:00 Kohaloleku kontroll

12:01 Esimees Lauri Hussar

Kohalolijaks on end registreerinud 18 Riigikogu liiget, puudub 83.

Tänases infotunnis osalevad järgmised Vabariigi Valitsuse liikmed: peaminister Kristen Michal, kultuuriminister Heidy Purga ja välisminister Margus Tsahkna. Tere päevast, lugupeetud ministrid!

Meie infotunni reeglid on ikka täpselt samasugused nagu varasematel kordadel. Riigikogu liige võib registreeruda ainult ühe küsimuse esitamiseks. Küsimuse esitamiseks on aega kaks minutit, vastamiseks on aega kolm minutit. Selle küsimuse raames saab Riigikogu liige võimaluse esitada ühe täpsustava küsimuse ja üks Riigikogu liige saab võimaluse esitada selle küsimuse raames ka lisaküsimuse. Kokku on meil üheksa registreeritud küsimust.

1. 12:01 ERM-i teemal

12:01 Esimees Lauri Hussar

Neist esimene on kultuuriminister Heidy Purgale, küsib Riigikogu liige Martin Helme ja [küsimus] on ERM-i teemal. Martin Helme, palun!

12:02 Martin Helme

Jaa. ERM-is viidi 27. septembril läbi üritus nimega ÖÖ25 ja seda reklaamiti kui selle sügise kõige oodatumat sündmust. [Lubati] võimsat kultuuri- ja meelelahutuskava ning seda nimetati kontsertkogemuseks. Selle kogemuse osaks oli siis ilge roppus. Tuli sinna üks kohalik nurgatagune taidlusartist nimega Valge Tüdruk, kes tegi seal laval tõesti jälke asju. Ropendati, oli poolpaljast aelemist, oli vahekorra, orgasmi, ejakulatsiooni imiteerimist, vägivalda, peksmist, ka vägistamist teeseldi seal. Muu hulgas mõnitati ja alandati publikut, löödi neile otsaette näiteks templeid "libu" ja "suguhaige".

[ERM-i] põhimääruse kohaselt on Eesti Rahva Muuseum Kultuuriministeeriumi valitsemisalas, see on riigimuuseum, ministeeriumi hallatav muuseum. See saab raha maksumaksjalt, ja mitte vähe raha. Kui ma õigesti [mäletan], on see suurusjärg 9 miljonit eurot aastas.

Ega ma muud ei tahagi, ma üritan aru saada, mis siis kultuuriministri vaade asjale on. Kas see on kultuur, mida seal tehti? Kas see kultuur on ministeeriumi poolt heaks kiidetud? Kas maksumaksja peaks selle kinni maksma?

Kui te ütlete, et jah, on, siis meil muidugi tuleb seda arutelu natuke teise nurga alt edasi viia. Aga kui te arvate, et see, mis seal toimus, ei ole normaalne, et see oli rõve, see oli kultuuri lagastamine, see oli kultuuripärandi mõnitamine, see oli Eesti kultuurimälu institutsiooni lagastamine ja alandamine, siis mis te ette võtta kavatsete? Selle muuseumi direktor on teie alluv.

12:04 Kultuuriminister Heidy Purga

Kõigepealt ma tahaksin teada, kas te ise ka sellel sündmusel viibisite või on see emotsioon teieni jõudnud meedia vahendusel.

Aga ma mõistan teid. On arusaadav, et inimestel ongi eksperimenteerimisest väga erinevad arusaamad, ja teil on õigus selleks tundeks ja selleks [arvamuseks]. Nii palju, kui on inimesi, võib olla ka erinevaid lähenemisi ja erinevaid arusaamisi. Nägemus Eesti Rahva Muuseumi rollist ühiskonnas võib samamoodi [erineda]. Minu peamine soov, lootus selle juhtumi puhul on, et

avalik kriitika ei muutuks surveks – seda ta on hakanud juba tegema –, mis piiraks loomingulist vabadust või looks enesetsensuuri. Muuseumid on mõttevahetuse ja arutelu paigad, mitte poliitilise kontrolli objektid.

Ma tahan veel öelda, et Kultuuriministeerium ei anna hinnanguid kultuuriasutuste sisutegevuse sobivuse või mittesobivuse kohta. Me ei koosta nende asutuste programmi.

Ilmselt olete lugenud ka ERM-i juhi Laura Kipperi arvamuslugu, mis ilmus peale seda sündmust ning kus ta kirjeldas väga hästi, et see õhtune programm, millele te viitate, oli üks väike osa kogu päev väldanud seminarist. Päeval olid päevased tegevused ja öösel olid teised tegevused, mis nende hinnangul sobisid just öisesse formaati.

12:05 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Martin Helme, teil on täpsustav küsimus. Palun!

12:05 Martin Helme

Vaat see ongi meie probleem, et nende hinnangul see sinna sobis. Tegelikult ma küsisin, kas sinu hinnangul ka sobis. Mulle jäi mulje, et sobis. Kultuuriministeerium ei sekku, ei pea vajalikuks sekkuda, ei pea vajalikuks kellelegi [midagi] öelda. Vastupidi, võetakse selline mundri au kaitsmise hoiak, et see on looming, et see on vabadus, et me ei taha enesetsensuuri. Vaadake, teatud sündsustunne on ikka tsensuur. Kui sa ei hakka ropendama, siis sa tsenseerid ennast, eks ole. Kui sa ei lagasta, ei rõvetse, siis see on enesetsensuur. See on kultuuri ja tsivilisatsiooni osa. Täna on meil olukord, kus Kultuuriministeerium ... Laura Kipper on mu kursusekaaslane. Laura Kipper sai sinna ametisse, kui mu teine kursusekaaslane, Tarvi Sits, oli ministeeriumis kantsler. Ma tunnen neid kõiki kaua. See ei ole isiklik, küsimus on riiklikus kultuuripoliitikas. See on ministeeriumile alluv riigimuuseum. See, et seal muul ajal tehakse toredaid asju, absoluutselt ei vabanda seda.

Jah, väga lahke on teist öelda, et mul on ka õigus arvata. Muidugi on mul õigus arvata, aga ma arvan, veelgi enam, et mul on õigus nõuda, et selliseid asju ei juhtuks rohkem. Sest vaadake, kultuur on poliitikast ülesvoolu. Kui kultuuri nime all riiklikult rahastatakse meil ropendamist ja vägistamise ja onaneerimise imiteerimist ning solvatakse publikut, lüües neile otsaette templeid "libu" ja "suguhaige", siis see mürgitab ära kogu meie poliitika, majanduse ja kogu ühiskondliku arutelu. See mürgitab, see hävitab meie kultuuriinstitutsioone. Kui te sellega midagi ette ei võta, siis te ju põhimõtteliselt olete samamoodi lõonud

tänasele valitsusele otsaette templi, et valitsus hea meelega rahastab perverssusi ja võimaldab [nendega tegeleda] kultuuri nime all maksumaksja raha eest.

12:08 Esimees Lauri Hussar

Teie aeg!

12:08 Martin Helme

Ma tõesti ei ole nõus sellega, et maksumaksja raha eest sellist asja tehakse.

12:08 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Proua minister, palun!

12:08 Kultuuriminister Heidi Purga

Kui ma oleksin sellel üritusel käinud, oleks mul ka oma seisukoht. Ma ei käinud sellel üritusel, ma ei tea, mis seal toimus, sestap ei ole õige teha selliseid järeldusi. Te küsisite minu isiklikku arvamust. Minu arvamus põhineb tavaliselt ikkagi sellel, mida ma olen isiklikult kogunud, siis ma saaks öelda, kas see mulle meeldis või ... (Saalist öeldakse midagi.) Vabandage, keegi soovib veel rääkida.

Ma ütlen teile, et ühe pettumuse pealt ma soovitan teil mitte teha selliseid suuri, kõikehõlmavaid otsuseid. ERM on end väga hästi tõestanud muuseum. Laura Kipper on väga-väga hea, professionaalne muuseumijuht, ta on viimase aasta jooksul selle muuseumi programmi väga hästi [tegevustega sisustanud]. Inimesed, kes Tartus elavad, need, kes Tartusse kohale sõidavad – on hea, et ERM ei paku neile ainult pärandiga seotud kogemusi ja elamusi, aga näiteks ka öökultuuriga seotud kogemusi ja elamusi. Selleks oli õige aeg ja minu meelest on nad selle aja või takti väga kenasti valinud. Mul on ministrina väga hea meel, et ERM-is käib rahvast. Mina tahaksin, et seal käiks veel rohkem rahvast. Ma usaldan neid inimesi, kes tunnevad oma publikut, tunnevad seda, millised on teemad, mis võiks inimesi kõnetada.

Jah, need teemad ei peagi olema alati mugavad, ilusad, ilustatud, need peavad kõnetama. Me peame saama rääkida nendel teemadel rahulikult. Teie ehk näete selles rünnakut, aga ma usun, et sellel õhtul olid seal kohal ka paljud inimesed, kes selles rünnakut ei näinud. Ka ebamugavatel teemadel tuleb suuta omavahel vestelda. See, mis teie kogemus, või ma ei tea, arvamus, mitte kogemus, sest te ju ise ei käinud seal, selle programmi kohta on, see on teie õigus. Aga nii kaua, kui mina olen kultuuriminister, ma kindlasti ei survesta poliitiliselt mitte ühegi muuseumi, mitte ühegi kultuuriasutuse [töötajaid].

12:10 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lisaküsimuse esitab Varro Vooglaid. Palun!

12:10 Varro Vooglaid

Suur tänu! Kõigepealt tähelepanek selle kohta, et te kolleeg Martin Helme küsimustele vastates tõstatasite mitu korda küsimuse, kas ta ise viibis seal kohal. Ma arvan, et see pole üldse relevantne. Piisavalt palju on antud meedia vahendusel informatsiooni selle kohta, mis seal toimus. Need on ju faktid, mis on esile toodud, neid ei ole kahtluse alla seatud ja selle pinnalt on täiesti võimalik tõstatada need küsimused, mille Martin siin tõstatas. Ma arvan, et me ei pea igal pool isiklikult kohal viibima selleks, et tõstatada toimunu suhtes kriitilisi küsimusi. See peaks olema küll täitsa selge.

Te apelleerite siin loomingulisele vabadusele ja sellele, et teie kultuuriministrina ei sekku sellesse, mida tehakse Eesti Rahva Muuseumis ja teistes Kultuuriministeeriumile alluvates asutustes. Aga vaadake, asi on ju selles, et teil on kohustus hoolitseda ühelt poolt selle eest, et nendes asutustes toimuv oleks kooskõlas seadusega, ja teiselt poolt selle eest, et see oleks kooskõlas kultuuriliste üldiste normide ja tavadega, mis meid rahvana kokku seovad. Kui te pesete niimoodi käed puhtaks ja ütlete, et teie ei vastuta selle eest, teie sinna ei sekku, siis tegelikult te annate vaba voli sellistele protsessidele, mis lagundavad ka meie rahvuslikku kokkukuuluvustunnet. See on see, mis minu jaoks on kogu selle intsidendi puhul kõige murettekitavam ja häirivam. Samamoodi nagu selle intsidendi puhul, mis oli aastavahetusel, kui [Eesti] Draamateatris loobiti beebisid mööda lava laiali ning selle kaudu madaldati paljulapselisust ja perekondlikku elu ja seda kõike kanti veel ERR-i kaudu üle.

Kui me anname või kui teie annate sellistele protsessidele vaba voli, pesete käed puhtaks ja ütlete, et teie nende eest ei vastuta ja nendesse ei sekku, siis tegelikult te aitate kaasa meie rahvusliku kokkukuuluvustunde lagundamisele. Hakkab toimuma see, et paljud inimesed tunnevad: hästi, kui maksumaksjate raha eest viiakse riiklikes asutustes ellu selliseid asju, siis ma lihtsalt ei tunne enam ennast sellesse ühiskonda kuuluvana. Kas te ei tunne vastutust, et te peaksite seisma selle eest, et sellised kultuurilise kokkukuuluvuse lagundamise protsessid ei saaks vaba voli?

12:12 Kultuuriminister Heidi Purga

Ma olen väga seda meelt, et usaldada tuleb tugevaid juhte, ja seda ma olen teinud. Kultuuriministeeriumi haldusalas asuvatel asutustel – enamus neist on sihtasutused, mille riik on kaasasutanud – on tugevad juhid. Nendel juhtidel on

tugev kompetents, sealhulgas Laura Kipperil, nii nagu ma ennist ütlesin, kes on üle 20 aasta muuseumivaldkonnas tegutsenud ja tõestanud ennast väga-väga hea eksperdina, professionaalina. Tal on ka nõukogu, tal on nõukoda, tal on inimesed, kes annavad nõu. ERM-is on väga hea tiim. Miks peaks Kultuuriministeerium sekkuma sellisel viisil ERM-i töösse, kui me usaldame neid? See usaldus on täna täiesti tugev, vankumatu.

Ma arvan, et tugeva ühiskonna tunnus on ka see, et me saame neil teemadel rääkida. Küll aga ei peaks me antud juhtumit üledimensioneerima, kui võtta arvesse ka muid asju sellel õhtul ning nende muude asjade hulgas seda ühte killukest öisest programmist. Minu hinnangul on see nende õigus, et nad said seda seal teha.

12:13 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetame tänase esimese küsimuse käsitlemise.

2. 12:14 Rahandus

12:14 Esimees Lauri Hussar

Liigume edasi. Tänapäevane teine küsimus on peaminister Kristen Michalile, küsib Riigikogu liige Urmas Reinsalu ja teema on rahandus. Urmas Reinsalu, palun!

12:14 Urmas Reinsalu

Härra peaminister! Ma arvan, et meil on praegu väga tõsine olukord, kus me võime teha eksisammu. See puudutab valitsuse esitatud eelarvet ja riigi eelarvestrateegiat, mis näeb – ja ma tsiteerin eelarvenõukogu – ette mitmel aastal nii suure puudujäägi, mida pole Eesti riigieelarves varem olnud.

Enesestmõistetavalt tuleb vajalikud riigikaitsekulutused [teha], kuid järgmistel aastatel läbivalt 4,5% defitsiiti tähendab tegelikult seda, et me läheme rahanduslikult juhitamatutesse voogudesse. Seda kinnitas ka eelarvenõukogu, [selle eest] hoiatasid täna ka eelarvenõukogu juht ja tööandjate keskliidu direktor. Meil on olukord, kus kontrollimatu rahanduslik perspektiiv toob kaasa määramatud riskid uuteks maksutõusudeks, uue maksufestivali korraldamiseks, millele eksperdid täna tähelepanu juhtisid.

Valitsus näeb ette, et 1% on püsiv riigieelarve defitsiit pikas perspektiivis – see on siis aastani 2070. Küsimus on, kuidas –4,5%-lt mõne aastaga sellele –1%-le jõuda, nagu te panete valitsuse poolt ette riigi pikaajalise jätkusuutlikkuse hinnangus.

Ma küsisin seda esmaspäeval rahandusministrilt. Ta vastas, et tema ei kavatse sellel ajal ametis olla ja seda eelarvepoliitikat viljeleda – kogu käsitus härra Ligi poolt. Ta ütles ka, et ei tohi öelda: "Lugege mu huultelt: maksud ei tõuse."

Ja minu küsimus on, härra peaminister: mis on teie vaade, teie käsitus? Kuna teie olete sellise rahanduspoliitilise trajektoori seadnud, kuidas siis riik on võimeline jõudma madalama defitsiidini, mis meetoditega?

12:16 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea küsija! Ma arvan, te osutasite üsna õigesti, et see defitsiit on paljuski seotud hädavajalikuga ehk sellega, et Eesti riik on kaitstud. Kaitsekulude kasv – mulle on jäänud mulje, et vähemalt kaks kolmandikku sellest saalist võiks selle poolt olla, võib-olla isegi neli viiendikku – on hädavajalik ja tingitud sellest, mida meie idanaaber korda saadab Ukrainas, ning ka erinevatest kavatsustest Euroopa Liidu ja NATO liikmesriikide suhtes. Oleme ju korduvalt näinud, et idanaaber on agressiivne.

On ka rahanduses loogiline – ma arvan, et sellega ma ei üllata ühtegi kuulajat ega vaatajat –, et kui on mingisugune akuutne kriis, siis sellele kriisile tihtipeale reageeritakse niimoodi, et võetakse laenu ja seda [kriisi] lahendatakse. Kulutused on sellel hetkel suuremad ja siis need kulutused kaetakse.

Eelarve trimmi tõmbamiseks on erinevaid võimalusi nii tulude kui kulude poolel. Tulusid on võimalik suurendada, nagu teie pakute, maksudega. Mina arvan, et on võimalik ka kärbetega [kulusid] vähendada. Me kohtusime eelarvenõukoguga, eelarvenõukogu arvamus on meil olemas. Ja nagu Peeter Lõhmus ütles ka valitsusele oma arvamust tutvustades, majandusteoreetiliselt on parem kulusid kärpida kui tulusid juurde tuua. Me oleme ka tulusid tegelikult juurde toonud, selleks et rahastada vajalikku, näiteks auto aastamaks läheb nüüd teedesse, teede ehituse [rahastus] selle võrra kasvab. Samamoodi on kasvanud käibemaks, mis katab erinevaid kulutusi. Eelarve on endiselt defitsiidis. Palku saime tõsta ainult viies valdkonnas: politseinikel, päästjatel, kultuuris, hariduses ja erihooletuses. Kaitsekulud kasvavad 5%-ni. Nii et see on eelarvepilt.

Ja kui te ütlete "läbivalt 4,5%", siis ma ei tea, mida te selle all silmas peate. Ehk te saate siis täpsustada, mida te selle "läbivalt" all silmas peate, sest järgmisel aastal on planeeritud eelarve defitsiit 4,5%, pärast seda ka 4,5%, aga siis see hakkab langema: 3,8%, 3,6%.

Eesti riik on Euroopa Liidu riikidest esikohal avaliku sektori investeeringutega. Me oleme juba teinud eelarve revisjoni, investeeringute revisjoni, aga seda tuleb

veel teha. See on kindlasti üks kokkuhoiu allikas. Aga kokkuhoiu allikaid ja võimalusi on veel. Juba järgmisel aastal tulevad lisakärped ja ülejäärgmisel aastal tulevad ka lisakärped. Selleks oleme samamoodi ette valmistanud, et eelarve jälle trimmi tagasi tõmmata.

12:19 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Urmas Reinsalu, teil on täpsustav küsimus. Palun!

12:19 Urmas Reinsalu

Ma sain aru, et teie plaan, kui te ütlete "kärped", on see 3,5% SKP-st kärpida. Mu küsimus on, et kui on niisugune ambitsioon valitsemiskulusid vähendada, kärpida, siis miks te ootate selleks ära riigi eelarvestrateegia järgse aja? Miks te sellisel juhul – nagu te nimetasite elegantselt, ma kasutan väljendit "trimmi tõmbama" – ei rakenda seda trimmi tõmbamist reaalselt, enda valitsuse poliitika ajal? Ma näen, vastupidi, valitsemiskulude kasvu kahe aasta perspektiivis, 2026. aasta eelarves 1,9 miljardit eurot.

Nüüd esimene küsimus. Minu osundus, härra rahandusminister, on sellele, et te kõnelete riigikaitsekuludest – ja siin me oleme ühel pool rindejoont riigikaitsekulude vajalikkuse puhul –, aga Euroopa Komisjoni antud riiklikud erandid, vabastusklauslid riigikaitsekuludele on 1,5%. Milleks te selle kulutate? Te kulutate selle ju Reformierakonna maksuküüru projekti teenindamiseks. Te võtate laenu. Te lükkasite Reformierakonna maksuküüru kaks aastat edasi sellel põhjusel, et riigi rahanduslik olukord oli keeruline. Me olime olukorras, kus meil oli nominaalne eelarve defitsiit alla 3%. Järgmisel aastal on see 4,5%, mida te tunnistate, te ei eita seda, ja sellel ajal viite te laenurahaga ellu niisuguse projekti. Te olete ju teadlik, mida eelarvenõukogu juht ütles: selline rahanduspoliitika toob kaasa uued maksutõusud. Seda te tegelikkuses praegu ei tunnista. Aga te ei suuda ka vastata küsimusele, kuidas te siis selle 1%-lise defitsiidi kavatsete saavutada. Mis on teie nägemus?

Minu küsimuseasetus on lihtne. Miks te ajate Eesti riigi jaoks juhitamatut rahanduspoliitikat? Kas ma sain õigesti aru, et te kavatsete seda 3,5%-list defitsiiti vähendada kulude vähendamise teel? Ja kui see nii on, miks te siis tegelikkuses seda reaalselt ei tee?

12:21 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Juhin tähelepanu, et endiselt on veel minu ametinimetuse peaminister. Kui mind rahandusministriks tehakse, siis annan kohe teada – te olete esimeste hulgas, kes teada saavad. Seda esiteks.

Teiseks, maksukoormuse langusest. Vaadake, ma ei suuda isegi kokku lugeda, mitu infotundi me teiega siin seda debatti pidanud oleme, et kelle maksuküür see on. Ükskõik kui mitu korda ajalugu vaatad, selgub, et selle autoriks on Keskerakond, sotsiaaldemokraadid ja Isamaa. Ja Isamaa! (Saalis räägitakse.) Isamaa on muu hulgas olnud selle maksuküüru ehk selle vigase, kana-põder-tüüpi astmelise tulumaksu loojaks. Ma saan aru, et see on teile armas. Mõistan, et see on armas, sest ega muidu te nii palehigis seda iga infotund ei kaitseks. Mõistan! Aga vaadake, selle astmelise tulumaksu häda on suur. Näiteks õpetaja ja ajakirjanik maksavad umbes poolteist tuhat eurot rohkem makse teie tehtud astmelise tulumaksu ehk maksuküüru tõttu. Endiselt te räägite, et see on kellegi teise oma. Ei ole, see on teie tehtud. Meie lahendame teie küüru probleemi ära, me kaotame selle maksuküüru. Astmeline tulumaks, mille teie tegite, kaob ära. Jah. Ja see on ajaloo kõige rumalam valmislubadus, nagu Helir-Valdor Seeder eelmises infotunnis elegantselt ütles. Ongi! Oleks pidanud tegemata jätma.

Vaadates maksukoormuse üldist pilti, maksukoormus langeb. Ütlen sellegi ära, et igaühele oleks selge, et sellel aastal on see 36,6%, järgmisel aastal 35,2%. Maksukoormus langeb. See tähendab seda, et kõike arvesse võttes umbes keskmise palga – 2100 eurot – teenijal jääb järgmisel aastal umbes 1800 eurot rohkem raha kätte. See on 13. palk lisaks. See on väga oluline maksukoormuse langus. Inimesed saavad paremini hakkama. Majanduse prognoosid on väga head. Majanduses läheb kindlasti lihtsamaks ja see kindlasti hõlbustab ka riigi asjaajamist.

Kui te vaatate viimaste aastate defitsiiti, siis eelmisel aastal oli eelarve defitsiit planeeritud 3% kanti ja sellel aastal on ka 3% kanti. Eelmisel aastal tuli see 1,5% protsenti SKP-st, sellel aastal on prognoositud umbes 1% kanti. Me oleme juba viimased kaks aastat suutnud defitsiiti, nagu me siin juba nentisime, väga kenasti allapoole suruda ja riiki trimmi tõmmata.

Kärbete kohta. Juba Kaja Kallase valitsusest alates on erinevaid asju kokku 1,4 miljardi euro jagu kärbitud. Nagu ma ütlesin, järgmisel aastal tulevad veel lisakärped ja ülejärgmisel aastal eelarve revisjoniga samamoodi. Nii et ainukesed valdkonnad, mis kasvavad, on needsamad prioriteedid ehk kaitsekulud ja näiteks ka pensionid.

12:24 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Lisaküsimuse esitab kolleeg Mart Maastik. Palun!

12:24 Mart Maastik

Eesistuja! Austatud peaminister! Eile esitleti majandus- ja keskkonnakomisjoni ühisistungil Kliimaministeeriumi tellitud tuulikute tervisemõjusid hindavat ülevaateuuringut. Ma tsiteerin, kirjas oli, et see on "süstemaatiline ülevaade viimasel viieteistkümnel aastal eelretsenseeritavates teadusajakirjades avaldatud uuringutest". Selle tellis Kliimaministeerium ja see läks maksma 100 000 eurot.

Samal ajal kui seda meile esitleti seal komisjonis, ma panin sama uuringu küsimused ChatGPT-sse sisse ja sain ühe minuti jooksul samad vastused. Sellega tegelesid väidetavalt Tartu Ülikooli teadlased, kuus teadlast, pool aastat. Minu küsimus on väga lihtne. Kas see ongi meie rahanduspoliitika, kui me kulutame 100 000 eurot sellise lihtsa asja peale, et internetist välja otsida teiste teadlaste tehtud uuringud ja teha neist [kokkuvõtte]? Seda enam, et selles oli tunda ka seda, et töö on tehtud tellija materjalist, ehk siis oli arvesse võetud ainult neid uuringuid, mida nemad pidasid vajalikuks. Palun kommenteerige seda! Ja kas te leiate, et see on õige rahanduspoliitika – selliseid kulutusi teha?

12:25 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! Mõni päev tagasi kirjutasin sellise lause, et Isamaa on kuidagi ekrestumas, ja mul on endiselt sama tunne. Ka teie olete võtnud teadlasi rünnata. Teadlaste teadustöö kohta saate ju neilt endilt küsida. (Saalist öeldakse midagi.) Kui teadlased erinevad faktid kokku korjavad, et need oleksid avalikkusele kättesaadavad, eriti nende küsimuste kohta, mida avalikkus on võtnud küsida väga tihti, ka tuulikute tervisemõjude ja palju muu kohta, aga tulemus teile ei meeldi, siis ei peaks teadust ründama. Seda esiteks. (Saalis räägitakse.)

Ja tihtipeale võib juhtuda ka vastupidi, et inimesed jõuavad paljude otsuste ja järeldusteni samamoodi nagu teiegi, kasutades ChatGPT-d või siis guugeldades, aga need kahjuks siiski ei lähene teaduslikule konsensusele. Nii et täpsema uuringu kohta saate vast ikka küsida sealt, kus see tehti ja kust see telliti.

12:26 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetame tänase teise küsimuse käsitlemise.

3. 12:26 Kultuuritöötajate palgad

12:26 Esimees Lauri Hussar

Liigume edasi. Tänane kolmas küsimus on kultuuriminister Heidy Purgale, küsib Riigikogu liige Helmen Kütt ja teema on kultuuritöötajate palgad. Helmen Kütt, palun!

12:27 Helmen Kütt

Suur aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud kultuuriminister! Me saime lugeda rõõmustavat uudist, et õdede ja ämmaemandate keskmine palk on viie aastaga tõusnud 67% ja on jõudnud summani 2832 eurot. Samas ajavahemikus on kultuuriministri palk tõusnud 46% ja jõudnud summani 7661 eurot, millele lisandub 20% lisatasu. Kõrgharidusega kultuuritöötajate miinimumpalk on selle ajaga tõusnud vaid 23%, jõudnud 1600 euroni ning jõuab järgmisel aastal 1720 euroni, lisandub siis 120 eurot ehk 7,5%. Olari Elts teatas, et meie rahvusvahelise kuulsusega sümfooniaorkestri [liikmete] mediaanpalk on 1640 eurot, ja tegemist on tegelikult aastakümneid õppinud tippmuusikutega. Kuidas te seletate sellist karjuvat kultuurisfääri töötajate materiaalsel alaväärtustamist ja ebavõrdsust? Kas te ei karda, et meil on lähiajal oodata samalaadseid avalikke protestimeeleavaldusi, mis näiteks Leedus viisid kultuuriministri tagasiastumiseni?

12:28 Kultuuriminister Heidi Purga

Suur tänu küsimuse eest! Ma kõigepealt parandan teid või tuletan meelde, et te jätsite küsimuse alguses nimetatud ametikohtade palgade jadas mainimata või unustasite ehk nimelt ära riigikogulase palga ja selle diskussiooni, kuidas riigikogulase palk on indekseeritud ja tõuseb ning millist rolli täidavad riigikogulase palga puhul kuluhüvitised.

"Kultuur 2030" arengukavas on kirjas eesmärk, et aastaks 2030 on kultuurivaldkonnas töötavate inimeste keskmine palk 90% Eesti keskmisest palgast. Selle eesmärgi lõplikku täitmist me saame muidugi hinnata alles siis, kui see aeg kätte jõuab, ehk aastal 2030. "Kultuur 2030" eesmärgi täitmise kohta tulevad andmed Statistikaametist ning rida "Kunst, meelelahutus ja vaba aeg" hõlmab olenemata sektorist kõiki inimesi, kelle töö on selle kategooria alla lisatud. Kultuuriministeeriumi osa sellest sektorist puudutab 3600 inimest, kes saavad riigilt palka ning töötavad kultuuri- ja spordiasutustes.

Jah, see samm võiks olla parem, kui on siiamaani olnud. Ma arvan, et 10% nende inimeste palgafondi tõusu on hea tulemus praeguse riigieelarve olukorra ja võimaluste juures. Kuidas seda 10% jagada? Õpetajate, päästjate, politseinike ja kultuuritöötajate palgades on erinevus – selles mõttes, et kultuuritöötaja saab miinimumi. Aga suurem roll on selle diskussiooni järgi, mis on aasta jooksul toimunud erinevate asutuste juhtidega, just sellel diferentseerimise osal ja sellel võimalusel, kui palju on asutuse juhil endal võimalik motiveerida enda alluvuses

töötavat töötajad. Miinimumi me saime tõsta, aga enamgi veel panime ikkagi rõhku, nii nagu juhtide ootus oli sõnastatud, just palgafondi diferentseerimisele. Meil on andmed enda haldusalast keskmiste palkade kohta.

Lihtsalt selline väikene infokild. Ma eile kohtusin rahvusraamatukogu juhiga ja me rääkisime palkadest. Rahvusraamatukogus töötab väga palju inimesi. Ta ütles, et miinimumpalka tõus puudutas tema haldusalas 30 inimest.

12:31 Esimees Lauri Hussar

Teie aeg!

12:31 Kultuuriminister Heidy Purga

Neid on vähe. See on selge märk sellest, et miinimumpalka saab aina vähem ja vähem inimesi.

12:31 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Helmen Kütt, teil on täpsustav küsimus. Palun!

12:31 Helmen Kütt

Suur aitäh! Lugupeetud kultuuriminister! Ma arvasin, et te täpsustate mõnda numbrit, millega ma ehk eksisin. Näiteks seda, et kultuuritöötajate miinimumpalk on selle ajaga tõusnud 23% ja jõudnud 1600 euronit ning järgmisel aastal jõuab 1720 euronit, või Olari Eltsi öeldud mediaanpalka 1640 eurot. Aga hea, et need numbrid olid õiged.

Teine küsimus puudutab seda, et te olete viidanud Delfi TV saates "Vilja küsib", et Kultuuriministeeriumi eelarvest makstav kultuuritöötaja miinimumpalk ei tööta enam, ei tee kedagi õnnelikuks ja te kavatsete süsteemi järgmisel aastal ümber teha. Teadupärast rakendati see süsteem TALO ja Kultuuriministeeriumi leppega 2001. aastal. Kas te olete selle mõttega [edasi] liikunud ja alustanud läbirääkimisi näiteks TALO-ga või on teil alles järgmisel aastal plaan seda teha, et siis jõuda valitsusse vastavate ettepanekutega? Kahtlemata vajab selline muudatus – nii nagu sai lugeda ka endise kultuuriministri Indrek Saare arvamusest, kes 2015. aastal väga jõuliselt kultuuritöötajate miinimumpalka tõstis – läbirääkimist TALO-ga. See võib tekitada olukorra, kus jõuõlg kaob. Ja millega siis üldse võrreldakse palgatõusu? Aga järsku te natuke selgitate seda, mis puudutab 2001. aastal sõlmitud lepet TALO ja Kultuuriministeeriumi vahel.

12:33 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Proua minister, palun!

12:33 Kultuuriminister Heidi Purga

Hea meelega selgitan. Kultuuriministeeriumil on kohustus pidevalt seirata situatsiooni ja võimalusi oma haldusalas, väljamakstavate palkade puhul ka seda, kas need töötavad ning kui palju me peaksime tõstma miinimumi, et see aitaks miinimumi saajaid; kui palju me peaksime andma palkade diferentseerimisfondi, selleks et juhtidel oleks võimalik motiveerida neid inimesi, kellele neil on tarvis tasu juurde maksta, motiveerida näiteks tipp- või tugitöötajaid. Eks see ole juhtide enda asi ja otsus, nad tunnevad oma meeskonda hästi.

Jah, ma olen teadlik sellest, et on kokkulepe TALO-ga, ning jah, ma olen teadlik sellest, et üksinda sellest kokkuleppest välja ei ole võimalik astuda, see eeldab kahepoolset kokkulepet. Jah, ma tean seda, kui te seda küsisite. Aga nii nagu ka [näitab see] rahvusraamatukogu näide, mille ma teile tõin, neid inimesi, kes Kultuuriministeeriumi hallatavates asutustes töötavad ja saavad miinimumpalka, on järjest vähem. Me peame aru pidama ja nõu pidama kõikide enda haldusala juhtidega, kes on aasta aja jooksul andnud väga selge signaali, et palun ärge tõstke miinimumi nii palju, sellepärast et meie inimesed saavad juba kõvasti üle miinimumi. Nagu see rahvusraamatukogu näide: väga palju töötajaid, kellest 30 puudutas miinimumi tõus. Jah, see on ka oluline, aga see on selge indikatsioon, et ... Isegi mõnes väiksemas muuseumis, võtan näiteks spordimuuseumi, ei saa vist mitte keegi enam miinimumpalka.

Äkki on aeg pidada arutelu selle üle, et mis aitab. Kui palju peaks miinimumi tõstma, mitu protsenti, et see päriselt inimesi aitaks? Ja võib-olla peab vaatama ka spetsiifilisemalt erinevaid valdkondi: muuseumeid, etendusasutusi ja nii edasi. Ma mõtlen siin just seda, et tööd on erineva iseloomuga.

12:35 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Proua minister, mul on teile väike palve. Kas te saaksite mikrofonisse rääkides jätta väikese vahe sisse? Vastasel juhul tekivad meil helikatkestused ja me lihtsalt ei kuule päris täpselt, mida te ütlete. Aga liigume edasi ja lisaküsimuse esitab kolleeg Madis Kallas. Palun!

12:36 Madis Kallas

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Me oleme siin täna juba pikalt rääkinud kõrgharidusega kultuuritöötajate miinimumpalga teemal. Meil tõusis see 2016. aastal 13,5% ja 2018. aastal 22,1%. Teie eelkäija,

kultuuriministri ametis olnud Piret Hartmani ajal 2023. aastal tõusis see 14,3%. On olnud ka aastaid, mille puhul me ei saa tõusust rääkida, näiteks 2021., 2024. ja 2025. aasta. Aga ma olen nõus, et aastad on erinevad, väljakutsed on erinevad ja igal aastal seda teha võimalik ei ole. Samas, minu hinnangul on küsimus alati prioriteetide seadmises. Sõltumata ajast on näiteks õpetajate palkade teema olnud alati kõigi prioriteet, me oleme suutnud alati nende palkade eest seista ja need on ka tõusnud.

Minu küsimus teile on, mis on teie arvamus, miks ei ole kultuuritöötajate palkade eest sama tugevalt seistud, nagu seda on tehtud õpetajate palkade puhul. Kas abi oleks sellest, mida on välja pakutud kohalike omavalitsuste [volikogude] valimiste eel erinevates debattides, et kui haridus- ja kultuuriministeerium ühendada, siis saaks selle kaudu pöörata sama palju tähelepanu ka kultuurile, nagu seda on õigustatult tehtud hariduse puhul? Aga ma tänan ministrit nende ponnistuste eest, mis on tehtud kultuuri ja spordi nimel 2026. aasta eelarve vaates. On asju, mis on hästi, aga on asju, kus minu hinnangul saaks veel paremini teha.

12:37 Kultuuriminister Heidi Purga

Aitäh küsimuse eest! Minu teada on õpetajatel, kultuuritöötajatel, päästjatel ja politseinikel palkasid ikka alati koos tõstetud. Nii ka seekord. Ei ole olnud ühte gruppi, mis kiiremini eest ära liiguks. Neid on ikkagi alati koos vaadeldud ja neile palgatõusuks ühisest riigi rahakotist koos vahendeid leitud. 10% oli kogu palgafondi tõus kõikide nimetatud ametite puhul, 10% oli see ka kultuuritöötajatel. Kultuuritöötajaid on ka väljaspool Kultuuriministeeriumi haldusala. Sellest summast, sellest 10%-st, mis kokku on 9,9 miljonit, sai päris suure osa näiteks Rahvusarhiiv ja päris suure osa said Kliimaministeeriumi [haldusala] inimesed, kes muuseumis töötavad. Selle üle on väga hea meel. Jah, ma leian, et kultuuritöötajate palk võiks kindlasti olla suurem, aga see 10% oli maksimum, mille me suutsime välja võluda ja milles me suutsime valitsuses omavahel kokku leppida selle tõusu puhul.

Nagu te spordiinimesena ise ju ka väga hästi teate, see ei puuduta ainult kultuuritöötajaid. Minu jaoks oli oluline, et ka treenerid saaksid palgatõusu. Teadupärast koosneb treenerite palk mitmest komponendist, ei ole ainult üks komponent, mille riik annab enda haldusalas töötavatele töötajatele. Treenerite puhul peaks see olema – paari protsendipunkti võrra on see muidugi siia-sinna nihkunud – 50% ja 50%. Klubi paneb 50%, riik annab omalt poolt 50%. Mida on statistika meile öelnud, just treenerite puhul? On väga rõõmustav, et nende aastate jooksul, kui riik treenerite miinimumi tõstis, oleme näinud väga suurt, ütleme niimoodi, korralikku tõusu treenerite juurde tulemisel, treeneri[kutsete] omandamisel. Meil on head professionaalid, kes treenivad meie lapsi.

Treeningtundide arv on kasvanud. Mis sporti puudutab, siis kõik need numbrid ja teadmised sellest valdkonnast teevad suurt rõõmu.

Nii et jah, lisaks treeneritele andsime kultuuritöötajatest palgatõusu ka laulu- ja tantsupeokollektiivide juhtidele. Meie segment on päris kirju, [kellele läheb] see 9,9 miljonit. Seal töötavad olulised, tublid ja targad inimesed ning jah, loomulikult on nad väärt suuremat palka. Aga palgafondi [suurendamise] kokkulepe 10% võrra ei ole tänases olukorras halb tulemus.

12:40 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetame tänase kolmanda küsimuse käsitlemise.

4. 12:41 Olukord riigis

12:41 Esimees Lauri Hussar

Liigume edasi. Tänane neljas küsimus on peaminister Kristen Michalile, küsib Riigikogu liige Helle-Moonika Helme ja teema on olukord riigis. Helle-Moonika Helme, palun!

12:41 Helle-Moonika Helme

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Ma esialgu mõtlesin, et ma küsin selle küsimuse kultuuriminister Heidy Purgalt, kelle haldusalasse see teema põhimõtteliselt kuulub, aga temalt ei ole eriti mõtet midagi küsida, sest temast nagunii eriti midagi ei sõltu. Kultuurile ja kultuuriinimestele ta järgmise aasta eelarvest midagi väga välja ei võidelnud, pigem vastupidi, lasi kultuuri arvelt kärpida sel aastal 13 miljonit, järgmisel aastal lubab [kärpida] 21 miljonit ja 2027. aastal veel koguni 26 miljonit. Aga kuna see küsimus laieneb ka teistele valdkondadele, siis taas kord küsimus teile.

Alustame kultuurivaldkonnast. Avalikkust šokeeris ühel ERSO kontserdil ERSO peadirigent, kes vägagi dramaatiliselt tegi nii avalikkuse kui ka kultuuriministri poole pöördumise, milles tõi välja meie riikliku sümfooniaorkestri orkestrantide juba pikka aega kehtinud madalad palgad, millega ei ole võimalik toime tulla, eriti nüüd, kui Eesti hinnakasv on Euroopa suurim ja uued maksud ja maksutõusud lajatati rahvale selga kõik korraga ja koos.

Kultuuri ei väärtustata selle valitsuse tasandil enam ammu. Ja ma räägin siinkohal ikka päris kultuurist, mis meid on muutnud kultuurrahvaks ja peaks kandma meid kultuurrahvana ka tulevikku, mitte sellest labasuse ja vägivallaporno paraadist, mida liberaalid kultuuri pähe rahastavad ja näitavad kultuuri pähe nii ERR-i aastavahetuse programmis kui ka ERM-i juubelipeol.

Prioriteedid on paigast ära ja ka palju laiemalt, eriti mis puutub raha ja eriti suure raha jagamisse: Rail Balticule miljardid, tuulikuärimeestele miljardid, kaitsevaldkonda miljardid. No nüüd me saime teada, et 400 miljonit läheb Kliimaministeeriumile palgatõusuks – see läheb lisaks, palgatõusudeks –, aga seal on neil niigi head palgad. Selles valdkonnas, tundub, raha üldse enam ei loeta ja iga lisanduv null pole number.

Nüüd ma küsin: kui kogu selles olukorras, kus me riigina oleme – paljus halvas on muidugi [süüdi] teie käpardlik korruptiivne valitsemine –, on rahakasutus ühele poole niivõrd ülevoolavalt ja pillavalt kaldu ja paljud teised valdkonnad kiratsevad, hääbuvad ja kannatavad, siis kellele te seda riiki üldse teete? Eesti Vabariigi põhiseaduses on muuseas Eesti kultuuri kaitse kirjas ühena kolmest prioriteedist.

12:43 Esimees Lauri Hussar

Teie aeg!

12:43 Helle-Moonika Helme

Ja me näeme just selle ERSO näite varal muu hulgas, et seda prioriteeti te ei järgi. Tegelikult te ei järgi siis ka Eesti Vabariigi põhiseadust.

12:43 Esimees Lauri Hussar

Aitäh!

12:43 Helle-Moonika Helme

Kas te teete seda tahtlikult ja teadlikult või tõesti arvate, et orkestrandid ja kultuuriinimesed peavad ka teie pintsakust söönuks saama?

12:43 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Härra peaminister, palun!

12:43 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea küsija! Mingi eksitus on teil numbritega, Kliimaministeeriumis 400 miljoni eest palgad kindlasti ei tõuse.

Nüüd, kultuurivaldkonna kohta ma julgustan teid siiski kultuuriministri käest küsima, muidu ta peab siin mulle kirjatööd tegema ja mina pean selle teile ette lugema. Aga kuna te küsisite minu käest ja tema teeb kirjatööd, siis ma loen selle teile ette.

Muidugi olete te eksiteel, öeldes, et kultuuriminister ei ole valdkonnas erinevaid rahalisi vahendeid saanud. Üks viiest palgatõusust on kultuurivaldkonnas, nagu hariduses, politseinikel, päästjatel ja erihoolduses. Seda esiteks.

Teiseks, Team Estonia sai täiendava rahastuse 2 miljonit. Lisaks said täiendava rahastuse rahvusvahelised suurüritused. ERSO puhul oskan öelda seda, et ERSO vahendite hulk on samuti tõusnud: enne oli see ligikaudu 3,8 miljonit, järgmisel aastal on veidi üle 4 miljoni. Ja palku juba mainisin. Samamoodi saab valmis uus rahvusraamatukogu, soovitan külastada. Olen esialgset näinud – väga ilus, hele, väga avar, väga kena. Ja lisaks saab valmis kunstihoone.

Nii et jah, ma arvan, et te teete ülekohut kultuurivaldkonnale, kui te selliseid väiteid esitate.

12:45 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Helle-Moonika Helme, teil on täpsustav küsimus. Palun!

12:45 Helle-Moonika Helme

Siin me nüüd siis oleme. Ma ikkagi toon välja selle võrdluse, et Kliimaministeeriumisse suunatud rahaga, mille eest me saame ainult mingisuguseid kliimamuinasjutte ja kohutavat bürokraatiat, selle 400 miljoniga oleks saanud kui mitut ERSO-t ülal pidada? Minu arvutuse järgi 105.

Teisipäevase Postimehe majanduslugu räägib sellest, kuidas valitsus tahab vabaneda konjunktuuriinstituudi majandusanalüüsides, soovides, et analüüse hakkaks tegema edaspidi Rahandusministeeriumile alluv Statistikaamet. Erilise rünnaku alla on sattunud konjunktuuriinstituudi peadirektor Peeter Raudsepp. Te ütlesite enne kolleeg Mart Maastikule, et kui tulemus ei meeldi, siis ei peaks teadlasi ründama. Mina ütlen ka, et kui konjunktuuriinstituudi tulemused teile ei meeldi, siis ei peaks selle peadirektorit ründama. Aga Raudsepa sõnavõttude taga on tõsiasi, et 13 kvartalit järjest on püsinud halvad majandusnäitajad. Teda on väga inetult rünnatud, ka Jürgen Ligi poolt. Ega teie ka teda pole siin hellitanud. Kurje ja tema isikut ja tööd madaldavaid sõnu olete isegi siin saalis jaganud.

On muidugi naeruväärne panna Raudsepp ainuisikuliselt vastutama Eesti majanduse viletsate näitajate eest. Tegelikult me teame, et tema ründamise taga on pigem asjaolu, et konjunktuuriinstituut kui selline on valitsusest sõltumatu ega tee oma analüüse mitte nii, nagu valitsus sooviks, vaid reaalsusest lähtuvalt ning seda ilustamata. Loomulikult saavad kõik aru, et Eesti majandus teeb vähikäiku ikka valitsuse vale maksu- ja rahapoliitika tõttu, mitte konjunktuuriinstituut ei näita asju kuidagi halvas valguses. Väga tundub, et valitsusele ei meeldi enda peegelpilt, mis pole kõige ilusam, ja seetõttu ka konjunktuuriinstituuti siin rünnatakse. Tavainimesed ägavad suurenenud maksukoormuse ja kõrge hinda all. Autosid enam ei osteta ega müüda, sest mitte ainult maks, vaid ka registreerimistasu on oma absurdsuses kõigil risti-põiki ees ja laieneb omakorda edasi veel paljudele sektoritele.

Aga no mis ma seda majandusloengut teile siin ikka pean. Normaalsed inimesed on ammu aru saanud, et valitsus teie juhtimisel ...

12:47 Esimees Lauri Hussar

Teie aeg!

12:47 Helle-Moonika Helme

... on totaalselt läbi kukkunud. Ma küsin teilt, kas Eesti majanduse vähikäigus on süüdi valitsus või Peeter Raudsepp.

12:47 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Härra peaminister, palun!

12:47 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Sellest konjunktuuriinstituudi tarbijakindluse baromeetrist on päris palju räägitud. Te ütlete, et selle sõnumid mulle ei meeldi. Aga eksite! Väga positiivsed sõnumid on sealt tulnud. Nii et ütlen kohe ära, et meeldivad. Pärast loen need ette ka, kui selleni jõuame.

Sellest, et tarbija kindlustunde mõõtmine ja makromajandus ei lähe kokku, on siiski rääkima hakanud majanduseksperdid, mitte keegi teine meelevaldselt. Kaspar Oja, Tõnu Mertsina, Mihkel Nestor, Indrek Saul, samuti Salga analüütik Keerma on kõik viidanud sellele, et meetodika muutmine on mõjutanud ka tarbija[kindluse] baromeetrit. Indrek Saul oma artiklis – see oli ERR-is, kui ma

õigesti mäletan – tõi ka välja selle, et kui tarbijatele oleks kommunikeeritud õiglasemat pilti üldisest ja valdavast kindlustundest, oleks majandus olnud väiksemas languses, võib-olla isegi kasvus.

Raske hinnata, aga üldiselt on ka majandus tihtipeale emotsionaalne. Kui öeldakse, et kõik langeb, kõik langeb, siis on loogiline, et inimesed säästavad. Kui vaadata hilisemaid uuringuid, siis [näeme], et perede majanduslik kindlustunne on nüüd kasvanud. Viimati oli ERR-is vist see Riigikantselei tellitud uuring, kui ma õigesti mäletan, ja nii edasi. Igaüks saab sealt ise täpselt järgi vaadata.

Mis puudutab konjunkturiinstituudi uudiseid, siis ma ei tea, miks te arvate, et need mulle ei meeldi. Ma lihtsalt tahaksin, et need täpsed oleks. Aga viimased kaheksa näitajat üheksast on viimase aastaga paranenud. See on ju hea uudis! Ma näen, et teiegi rõõmustate selle üle, et Eesti inimestel ja majandusel läheb paremini. Rõõmustame siis koos!

Ja instituudi enda sõnul on näiteks nii, et septembris suurenes nende ekspertide osakaal, kelle hinnang hetkeolukorrale on rahuldav, ja vähenes nende osakaal, kelle hinnangul olukord on halb. Paneeli hinnangutest nähtub, et kuue kuu pärast oodatakse majandusolukorra paranemist. Eesti majanduskliima indeks oli septembris 14 punkti võrra parem kui eelmise küsitluse kohaselt juunis. Väliskaubanduse arengu väljavaated on positiivsed, inflatsioon on kuue kuu pärast madalam kui septembris. Ja sellesama Eesti Konjunkturiinstituudi eksperdi hinnangul on viimase 12 kuu kõige suurem paranemine, 31 protsendipunkti, kategoorias "Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suunas". Nii et usaldus valitsuse suhtes on oluliselt paranenud. Ja nii edasi. Mulle väga meeldib see kõik, mida ma siit näen.

12:50 Esimees Lauri Hussar

Lisaküsimuse esitab Martin Helme. Palun!

12:50 Martin Helme

Aitäh! See on muidugi hämmastav, kui väga te meenutate Nõukogude-aegse propaganda parimaid standardeid. See, mida teie valetavad silmad näevad, kodanikud, seltsimehed, ei maksa midagi. Kuulake, mida teile ütleb ametlik valitsuse kommunikatsioon, eks ole. "Meil on eksperdid." No andke andeks, te ajate surnud ka naerma, kui te nimetate ekspertideks Kaspar Oja või Salga [analüütikut]. Need ei ole mingid eksperdid, need on spinndoktorid, kui me viisakalt väljendame, või siis, ütleme niimoodi, Reformierakonna suuvoodrid, keda meile müüakse ekspertidena, või liberaalse frondi eestvõitlejad. Ärme neid

ekspertideks [nimetame], me ei võta neid tõsiselt. Teeme niimoodi. Teil on omad eksperdid, meil omad eksperdid, ja nii ta on.

Aga igasugused prognoosid on ju kõik vastu taevast lennanud. Ja fakt on see, et 13 kvartalit on Eestis olnud majanduslangus. Loomulikult, kui me lõpuks sinna sügavasse põhja jõuame, siis ühel hetkel langus peatub, korraks oleme seal põhjas nii-öelda stabiilselt ja siis võtame noka ülespoole. Ja siis saab Kristen Michal tulla siia Nõukogude propaganda parimas žanris ütlema, et näitajad paranevad, seltsimehed, näitajad paranevad. Aga vaadake seda arvutust, mille pani konjunktuuriinstituudi direktor seina peale. Kui sa liidad [kokku] miinus kaks ja pluss kaks, siis tulemus ei ole pluss kaks, vaid on null. Me oleme Reformierakonna kindlate, kägistavate käte tõttu 13 aastat põhja liikunud ja nüüd me hakkame tasapisi sealt põhjast üles liikuma, et jõuda tagasi sinna, kus me olime enne, kui teie hakkasite Eesti inimeste toimetulekut hävitama. Selleks kulub meil veel mitu-mitu aastat ehk ma ei tea kui mitu kvartalit, palju kvartaleid. Need näitajad võivad teile ju meeldida, aga need ei räägi meile sellest, et Eestis on elu paremaks läinud. Ma lihtsalt soovitan vähem kopeerida Nõukogude-aegset propagandat.

12:52 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Ma ei nimeta teid seltsimeheks, kui lubate. Lepime nii kokku. Aga hea küsija, no vot, siin te tegite nüüd vea: te ei kuulanud vastust. Ma saan aru, et infotunnis on nii kombeks, et igaüks loeb oma tiraadi ette. Ja siis eriti EKRE harrastab seda stiili, et nad panevad sotsiaalmeediasse põhiliselt küsimuse, vastust nad ei pane. (Saalist öeldakse midagi.) Ahah, vale.

Needsamad hinnangud, mille ma ette lugesin – arvake ära, kust need olid pärit. Konjunktuuriinstituudist. Sellest samast konjunktuuriinstituudist, mille kohta te ütlete, et see annab ainukesena õigeid sõnumeid majanduse tegeliku olukorra kohta. Need olid kõik konjunktuuriinstituudi arvamused. Need ütlevad, et septembris suurenes nende ekspertide osakaal, kelle hinnang hetkeolukorrale on rahuldav, ja kuue kuu pärast oodatakse majandusolukorra paranemist. See on konjunktuuriinstituudi enda sõnades.

Samamoodi on eksperdi hinnangul viimase 12 kuu kõige suurem paranemine usalduses valitsuse vastu. Suuremad paranemised toimusid kategoorias "Infrastruktuuri mahajäämine, juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele". No vot! Ja ekspertide hinnangule tuginev majanduskliima koondindeks oli viimati sama kõrge 2021. aastal ehk umbes neli aastat tagasi. Nüüd, kui te selle fakti teada saite, ärge palun pange konjunktuuriinstituuti ka ebausaldusväärsete allikate nimekirja.

12:54 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetan tänase neljanda küsimuse käsitlemise.

5. 12:54 Käendus

12:54 Esimees Lauri Hussar

Liigume edasi. Tänane viies küsimus on samuti peaminister Kristen Michalile, küsib Riigikogu liige Mart Maastik ja teema on käendus. Mart Maastik, palun!

12:54 Mart Maastik

Hea eesistuja! Austatud peaminister! Ma loodan, et selles vastuses te ei hakka jälle selgitama, kuidas Isamaa ja EKRE on nagu kaks venda.

Aga sel aastal peaks Kliimaministeerium välja kuulutama viimased taastuenergia vähempakkumised. Valitsus lubas, et peale seda enam ühtegi riiklikku toetusmeedet energeetikavallas ei tule, kõik olgu turupõhine.

Nüüd aga töötatakse Andres Suti juhitas Kliimaministeeriumis välja uut toetusskeemi suurtele energeetikaprojektidele. Tegu oleks laenukäendusega. Asi käiks nõnda, et riik ütleb ettevõttele: "Tule, tee, võta pangast laenu ja maksumaksja käendab sulle selle laenu." Ja kui midagi juhtub, siis oleks pangal kindlus, et maksumaksja rahaga saab võlg tasutud.

Võimalikud projektid, mis sellest meetmest kasu võiksid saada, on näiteks meretuuleprojektid, samamoodi ka suured salvestid ja tuumajaam. Ehk siis, kui ettevõtja riigi garantiiga rajab meretuulepargi või tuumajaama ja hiljem osutub see rahaliselt kahjumlikuks, maksab kulud kinni riik. Kui aga hästi läheb, riisub koore ettevõtja. Seega maksab kahjumi kinni ikkagi maksumaksja.

Sarnase käendusprogrammiga rahastati Rootsis mitmeid taastuenergiaprojekte, kuid nüüd on käendusprogramm pandud pausile. Käendusprogrammi pausilepanekut põhjendati eelarves nõnda, et laenugarantiide puhul on iseäranis keeruline kalkuleerida nii riske kui ka sotsiaal-majanduslikku efektiivsust, ning märgiti, et arvestades investeeringu pikaaegset ajahorisonti, on oluline tasakaal riigi võetava riski ja oodatud sotsiaal-majandusliku kasu vahel.

Kas teie juhitud valitsus saab aru, et tark on õppida teiste vigadest, selmet otsida järjest uusi variante, kuidas ebaefektiivseid ja ülikalleid taastuenergia arendusi iga hinna eest, maksumaksja kulul ja veel turgu solkivalt, energiaturule tuua?

12:56 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! Käendusmeetme idee on esialgu välja pakkunud energeetika- ja keskkonnaminister. Seda meetet ja selle kontseptsiooni hakkavad välja töötama mitu osapoolt: EIS, KliM, MKM ja RaM ehk EIS, Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Rahandusministeerium. Selle meetme abil on võimalus tuua Eestisse ja luua siin suuri tööstusprojekte, ka energiataristu projekte, kui, ütleme, see on riskipiiril ja erasektori finantseerijad ei ole valmis üksi kõiki riske kandma.

Tõepoolest, arutelu on käinud näiteks võimaliku tuumajaama, salvesti, aga ka meretuuleparkide teemal, andmekeskuste teemal, tulevikutööstuste üle, vesiniku ja puidu väärimise üle. Nii et see ei ole kuidagi piiratud ühe sammu, ühe valdkonnaga.

Need projektid on tihtipeale pika eluea ja tasuvusega: 30 aastat ja kauem. See tähendab seda, et nende laene saaks pikendada, varade tegeliku elueaga kokku viia. Garantiiga seotud riskid tuleb loomulikult riigi jaoks maandada lepingutingimustes omakapitali piirangute kaudu.

Täna on see aruteluetaapis. Nii et kui on olemas mingisugune kontseptsioon, et me saaksime Eestisse selliseid investeeringuid, mille najal saaksid sündida vesisalvestid, tuumajaamad või mis iganes, siis me saame seda arutada ja saame ka avalikkusele täpsemalt tutvustada. Praegu on see eeskätt ikkagi kontseptuaalsel tasandil, ootame selle [valmimise] ära.

Teiseks, energeetika. Jah, ma nüüd pean jälle seda kordama, et Isamaa on ekrestumas, midagi teha ei ole. Taastuenergiavastane võitlus – ma mäletan ja tuleb tunnustada, et EKRE on selle väga-väga suure hooga ette võtnud. Võitnud nad ei ole, siiski kaotanud, sest taastuenergia on andnud meile olulises koguses soodsamat energiat juba pikemat aega. Ja ütleme nii, et tulevikku on ikkagi ilmselgelt puhtamal ja loodushoidlikumal energiabaasil, [mitte] taeva ja maa täistossutamisel – see on selge. Meie eesmärk on kindlasti jõuda puhtama energiani, et hinda alla saada ja ka selleks, et loodus oleks puhtam. Nii et ma arvan, et sellel on ka Eesti enamuse toetus.

12:59 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Mart Maastik, teil on täpsustav küsimus. Palun!

12:59 Mart Maastik

Suur tänu, härra eesistuja! Austatud peaminister! Ma pean kahjuks minema tagasi eelmisesse teemasse, kuna ma küsisin teie käest täiesti konkreetse küsimuse, aga vastuseks sain jälle mingi imeliku süüdistuse EKREIKE aadressil.

Ma räägin teile siis uuesti üle. Eile esitleti meil majandus- ja keskkonnakomisjoni ühisistungil [aruannet] "Tuulikute tervisemõjud: süstemaatiline ülevaade viimasel viieteistkümnel aastal eelretsenseeritavates teadusajakirjades avaldatud uuringutest". Ma hästi aeglaselt ütlesin teile, et te aru saaksite. See tähendab seda, et need teadlased, väidetavalt kuus teadlast, võtsid pool aastat internetist välja materjale selle kohta, millised on need tööd, mida on tehtud näiteks infraheli ja müra uurimiseks. Ma panin sealsamas komisjonis needsamad andmed sisse ChatGPT-sse ja sain täpselt samad vastused, mida need teadlased, kuus inimest, 100 000 euro eest Kliimaministeeriumile tegid pool aastat.

Ma ei räägi mitte midagi sellest, kuidas EKRE või Isamaa suhtub taastuvenergiasse. Ma ei saa aru, kust te vastates seda võtsite. Ma tahan küsida, kas te peate õigeks sellist riigi raha, 100 000 euro arutat raiskamist selleks, et võtta internetist välja mõned üksikud teadustööd, milles on räägitud infraheli uuringutest. Kas mõistlikum ei oleks see, et tehakse ise uuringuid? Seda on ka ju tehtud. Aga maksta 100 000 eurot ja selle raha eest tellida ainult selline ülevaade? Me ei saanud mitte kuidagimoodi sellest targemaks. Te võite ise lüüa ChatGPT-sse need uuringute küsimused sisse ja saate samad vastused.

13:01 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! Aitäh, et te aeglasemalt ütlesite! Tihtipeale siis arusaamine paraneb. See oli teist väga kena ja soe ja südamlük. Ma püüan ka siis aeglaselt vastata.

Teadlaste poolt erinevate uuringute ülevaatamine ja nende [tulemuste] koos esitamine – ma ei ole ise selle uuringuga veel tutvav, aga kindlasti tutvun – ei ole päris lõika-ja-kleebi-referaat. Tihtipeale on vaja erinevad asjad üle kontrollida, nagu ma eeldan, et seal on tehtud. Eriti olukorras, kus [hoolimata sellest, et] energia hind läheb alla tänu taastuvenergiale, on meil vastalisi, kes on veendunud, et taastuvenergia allikatel on kahjulikud tervisemõjud. Kui inimestel on mure, siis sellele murele tulebki teaduslikult lahendus otsida. Ja mis saaks olla parem, kui teadlased vaatavad selle üle ja annavad parimatele teadustulemustele tuginedes selle info inimestele? Ma arvan, et inimestel on õigus seda teada, ma arvan, et inimestel on seda vaja. Ja kui te ütlete, et te olete selle vastu, et inimestele seda infot anda või see kokku panna – no mina ei ole selle vastu. Ma arvan, et kui seda on küsitud, siis inimestele tuleb see info anda. Ja tööd tehakse väga harva tasuta, isegi Riigikogu liikmed saavad kuuldavasti töö eest palka.

13:02 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lisaküsimuse esitab Rain Epler. Palun!

13:02 Rain Epler

Aitäh, istungi juhataja! Härra peaminister! Mul on ikkagi raske mõista teie armastust juhuelektriarenduste vastu. Ma ei tea, kas ma lõpetangi oma sõnavõtu küsimusega, võib-olla lõpetan soovitusel. Hispaania kevadise *blackout*'i, pimenduse ja elektrikatkestuse põhjuste analüüs ilmus oktoobri alguses. Lisaks andis Hispaania süsteemioperaator, elektrivõrguoperaator, regulaatorile hoiatuse, et kui kiiresti midagi ette ei võeta, siis võib selline suur elektrikatkestus korduda. Ma soovitan – teil endal ilmselt ei ole aega – lasta oma nõunikel või Riigikantselei töötajatel need kaks dokumenti läbi töötada. Need on küll hispaaniakeelsed, aga need on võimalik ära tõlkida. Sealt nähtub väga selgesti, et võrguprobleemide põhjus ja ka hinnakasvu põhjus on just nimelt tuule- ja päikeseenergeetika eelisarendamine.

Mu küsimus on see, miks te ei ole palunud enda meeskonnal panna kokku infopaketti, mis tugineb maailma kogemusele, ekspertide hinnangutele ja kust nähtub selgelt, et taastuvenergeetika eelisarendamine mitte ainult ei tee kogu süsteemi väga kalliks, vaid lisaks suurendab ohtu, et tulevad suured elektrikatkestused. Te siin kiidate, et eksperdid on olulised. Aga laske siis endale ekspertidel kokku panna mõneleheküljeline memo. Lendate näiteks mõnele ülemkogule varsti, loete memo läbi, tulete tagasi ja ütlete mulle aitäh.

13:04 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! Ma ütlen kohe alguses ära: aitäh! Seda esiteks.

Teiseks, ma ei tea, kas te olite irooniline. Avastada aastal 2025 Eestis, et energiasüsteem peab olema tasakaalus, muu hulgas juhitavate võimsustega, see on küll midagi metsikut. Näiteks, just sellel kevadel me muu hulgas – [võtsin] minagi osa selle ettevalmistusest – desünkroniseerisime ehk ühendasime ennast lahti Venemaa sagedusalast ja ühendasime ennast Mandri-Euroopa sagedusalaga. Hoolimata Venemaa informatsioonilisest tegevusest või mõjutustegevusest, kus öeldi, et Eesti mattub pimedusse, kirjaoskus kaob põlvkonna jooksul ja kõik see on Baltimaadele väga kahjulik, saime me sellega kenasti hakkama. Hirmutajaid oli teisigi, küllap parlamendiski – kui aega tagasi kerida, [siis näeb] –, aga saime hakkama.

See ei olnud muidugi esimene põhimõtteline energeetikavalik Balti riikides või Eestis. Eestis on energeetikavaldkonnas väga asjatundlikud inimesed, kes teavad ammu, et juhitamatud energiaallikad peavad olema tasakaalus juhitavatega. Selleks on Elingil erinevad hanked, selleks on erinevad mehhanismid, selleks on ühendused ja kõik see muu. Nii et jah, ma ei tea, mida te arvate, et te

avastasite, aga seda, et energeetikasüsteem peab olema tasakaalus, on Eestis teadnud energeetikud juba aegade algusest peale. Nii et ma kardan, et te aitähhigi selle teadmise eest ei saa. (Saalis räägitakse.)

13:06 Esimees Lauri Hussar

(Helistab kella.) Aitäh! Aitäh, hea kolleeg! Me läheme edasi. Me lõpetame tänase viienda küsimuse käsitlemise.

6. 13:06 Julgeolek piiril

13:06 Esimees Lauri Hussar

Liigume edasi kuuenda küsimuse juurde, mis on samuti peaminister Kristen Michalile. Küsib Riigikogu liige Anti Allas ja teema on julgeolek piiril. Anti Allas, palun!

13:06 Anti Allas

Hea eesistuja! Austatud peaminister! Küsimus on minu valimispiirkondade ehk siis Kagu-Eesti kohta. Kõigepealt küsimuse tausta kirjeldus. Ligi neli aastat peale meie naabri Venemaa täiemahulise verise sõja [algust] oma teise naabri Ukraina kallal oleme ikkagi veel olukorras, kus lisaks sellele on Venemaa ka teiste Euroopa riikide suhtes pannud toime rea mittesõbralikke akte. Aga sellest hoolimata meie inimesed, sealhulgas lapsed, õpilased ja kõik meie külalised, sõidavad läbi Venemaa territooriumi koju, tööle, kooli, turismisihtkohta ja nii edasi. 2024. aasta sügisel peetud eelarvekõneluste käigus lisati sotsiaaldemokraatide palvel või nõudmisel vahendid Saatse saapa ümbersõitude rajamiseks.

Ja siit siis küsimus: miks pole aasta hiljem peale raha eraldamist ikka veel koppa maasse löödud ja ehitustöödega alustatud? Ühtlasi palun kirjeldage tegevusi, mida valitsus on viimase üheksa kuu jooksul enne Venemaa täisrelvil võitlejate ilmumist Saatse saapasse läbisõidu sulgemiseks ette võtnud, et seda protsessi kiirendada ja sellest julgeolekuriskist võimalikult ruttu üle saada. (Saalist öeldakse midagi.)

13:08 Peaminister Kristen Michal

2024. aastal, mäletan, palusime Transpordiametil asuda ette valmistama Saatse saapa uue tee ehitamist. Sotsiaaldemokraatide nõudmisi valitsuses ma ei mäleta

nii täpselt, võib-olla teil olid mingid nõudmised, mida te omavahel arutasite. Aga üldiselt valitsus tervikuna alati tegeleb julgeolekuküsimustega, nii et küllap mure oli ühine.

2024. aastal asus Transpordiamet seda ette valmistama. Nii et 2024. aastal, kui mina olin kliimaminister, selle teega tegelema hakati. Ja 2025. aastal, kui mina olin peaminister, leiti selle tee jaoks ka raha. See on see pilt.

Nüüd sellest, miks nii hilja, miks varem seda ei leitud. Ma saan vaid eeldada, et varasemad kogemused ja ohuhinnangud ei olnud sellised [nagu nüüd]. Eeldati, et Venemaa territooriumilt saab peatumata läbi sõita, ehkki see on ju tegelikult erinevatest piirilepingu debattidest alates olnud väga pikki aastaid teema. On teada, et Vene territoorium tuleb sisse Eesti territooriumile ja sealt see tee läbi läheb.

Vene nii-öelda väe ilmumine sinna – küll Vene territooriumile, aga sellele tee, kust me peame peatumata läbi sõitma – annab signaali, et sul tuleb sealt peatumata läbi sõita, aga kui keegi on tee peal, siis ei pruugi see õnnestuda. Nii et ma hindan Politsei- ja Piirivalveameti tegutsemist ja otsust see tee ohutuse tagamiseks sulgeda väga õigeks, ainuõigeks.

Neljapäeval valitsuses me hindame, milline on see ohuhinnang, kuidas edasi. Selleks, et inimesed liikuda saaksid, on seal ka RMK tee. Seda me laiendame, homme arutame seda valitsuses täpsemalt. Seda on võimalik juba üsna kiiresti laiendada ja seal juba autod ja bussid sõidavad. Astume ka samme, et teed oleks võimalik rajada siiski 2026. aastal, mitte 2027. aastal, nagu algselt oli planeeritud erinevate loodusmõjude hindamise tõttu. Aga see kõik tuleb valitsuses täpsemalt arutusele homme. Nii et praegusel hetkel on ohtu märgatud, silmad on peal, ohtu on adekvaatselt hinnatud. See teelõik on suletud, teised ühendusteed on olemas ja rajame ka uue tee.

13:11 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Anti Allas, teil on täpsustav küsimus. Palun!

13:11 Anti Allas

Aitäh! Austatud peaminister! Igal juhul parem hilja kui mitte kunagi. Olge hea, äkki kirjeldate neid võimalikke kiirendavaid samme, et see protsess ikka päriselt hakkaks niimoodi [liikuma], et me jõuaksime hiljemalt 2026. aastaks selle asja ära ehitada. Mis need mõtted on?

13:11 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! On erinevaid võimalusi, mida me homme arutame. On välja pakutud seadusemuudatusi, on võimalus kasutada ka olemasolevaid riigikaitsealusi aluseid selle tee ehitamiseks. Nii et ilmselt neid aluseid, kas siis ühte või teist, või ehk on kolmas alternatiivne pakkumine, saame arutada, selleks et see tee välja ehitada. Esimese asjana on muidugi praegu Transpordiametis ülesanne juba olemasolev RMK tee ära laiendada ning tagada selle püsiv ja korrapärane hooldamine, et kõik saaksid seda teed [kasutada] – ühistransport, erasõidukid ja kõik muu –, et tagada Eesti inimeste turvalisus. Saatse saapa teelõigu avamise või selle, mis sellega edasi saab, otsustame homme valitsuses vastavalt ohuhinnangule. Ohuhinnangut ma ei oska enne hinnata, kui see meile tuuakse.

13:12 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Ja lisaküsimus. Kolleeg Tiit Maran, palun!

13:12 Tiit Maran

Aitäh, härra peaminister, nende seletuste eest! Tõepoolest on teil märkimisväärselt vedanud, et Vladimir Svet omal ajal seda protsessi alustas. Ja ma olen järgi vaadanud, et praegu on keskkonnamõtjude hindamine juba lõpupoolses otsas, mis on väga positiivne, sest teatavasti seal juures on Mustoja maastikukaitseala, on Natura alad, mida kõike tuleb arvestada. Ja loomulikult on kaitsemeetmed olulised ja neid ei saa eirata.

Aga mind huvitab taoline küsimus. Kui te nüüd arutate valitsuses seda, kuidas te käsitlete tee-ehitamise puhul neid keskkonnaväärtuseid, mis seal on ja mis võivad ette jääda, kas te kujutate ette, et võivad tulla kuskilt mingid hüvitisalad nende asendamiseks või kuidas see on? Üldsegi mitte ei alahinda ma vajadust see tee kindlasti võimalikult kiirelt paika saada. Ja kui perspektiivikaks te peate ajakirjanduses välja käidud arvamust, kui kõigile protseduuridele mõelda, et järgmise aasta lõpuks see tee võib valmis olla?

13:13 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Nojah, kolleeg Sveti mäletan sellel ametikohal peale ennast, nii et küllap siis kolleeg Svet võib olla tänulik, et sellel ajal see protsess algatati. Seda esiteks.

Teiseks, erinevate võimaluste ülevaatamine. Nagu ma mainisin, võimalused on seadusemuudatus, mis võib puudutada ka looduskaitseseadust, või riigikaitsealuste erandite kasutamine. Selle käigus siis otsustatakse, kas on vaja mingeid samme astuda kas reeglite muutmiseks või kompensatsioonimeetmete [tegemiseks].

Mulle tundub, et seda teed ongi seal planeeritud nii, et kui kohtus [selgus], et see algne trass, mis võeti ette, on looduskaitseliste piirangutega [alal], siis seejärel leiti uus trass, mis läbib Natura ala. Nii et siin me nüüd siis oleme. Ühest küljest avalikkus ja Eesti inimesed tahavad, et neil oleks võimalik mugavalt sõita ringi ümber Venemaa territooriumi, kohalikud Setomaa inimesed tahavad seda samamoodi. Aga teisel poolel on see, et inimesed ütlevad, et vaadake, kui te sealt tee teete, siis te peate kuskil midagi ringi tegema. Hetkel mulle tundub, et riigikaitsealine ja julgeolekuline huvi kaaluvad selle üles, ja sellest prioriteetsusest me ka lähtume.

13:15 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetame tänase kuuenda küsimuse käsitlemise.

7. 13:15 Peaministri plaan ja sõnumid Euroopa ülemkogus (kliimaeesmärgid, ränne)

13:15 Esimees Lauri Hussar

Liigume edasi. Tänapäevane seitsmes küsimus on samuti peaminister Kristen Michalile, küsib Riigikogu liige Rain Epler ning teema on peaministri plaan ja sõnumid Euroopa ülemkogus (kliimaeesmärgid, ränne). Rain Epler, palun!

13:15 Rain Epler

Aitäh, hea eesistuja! Härra peaminister! Siin on vahel infotundides juttu olnud sellest, et küsimus on sõnastatud liiga üldiselt ja et te ei ole saanud ette valmistada ja seetõttu ei saa konkreetseid vastuseid anda. Nii et ma täna tõesti põlen uudishimust, et kuulda teie täpseid vastuseid, sest teema oli sõnastatud ju täpselt. Ma ütlen juba sissejuhatuses, et ma tean, et ülemkogul tulevad arutlusele ka Venemaa varade küsimus ja kaitseküsimused ja kõik muu, aga minu küsimus neid ülemkogu ülejäänud teemasid ei puuduta. Minu küsimus puudutab just neid kahte teemat, mis ma teile ka küsimuses ette saatsin. Huvitav, et Riigikogu esimees ei esinenud kiitusega, et küsimus on hästi sõnastatud. Laitusega kipub esinema, kui talle küsimustes midagi meeldi. Aga see selleks.

Minu küsimus on selle kohta – (Telefon heliseb.) ära lase telefonist ennast segada –, et Poola kuuldavasti on saamas erandit nii-öelda rändepakti kokkulepetest, kuna Poola on selgelt välja öelnud, et nendel on väga suur Ukrainast vastu võetud sõjapõgenike hulk. Ma julgen praegu Lääne ajakirjanduse põhjal väita, et Poola saabki erandi, ta ei pea pagulasi kvoodi

alusel vastu võtma ega pea maksma ka seda 20 000 eurot, mida riigid peaksid maksma [iga vastuvõtmata jäänud pagulase kohta]. Minu küsimus on, kas ka meie läheme koos Poolaga välja sama sõnumiga, palume endale seda erandit ning loodame seda saada ja taustal teeme tööd, et seda saada. Teatavasti Eestis on samuti väga suur hulk Ukrainast tulnud pagulasi ja seetõttu oleks igati põhjendatud, et koormus meile oleks selle rändepakti puhul ja kvoodipagulaste jagamisel väiksem. See on siis minu esimene küsimus: kas me läheme sinna selge sõnumiga, et ka meile tehtaks selline erand, mida Poola on küsimas?

13:17 Esimees Lauri Hussar

Härra peaminister, [oodake hetk], enne kui te vastate. Rain Epler, ma olen tunnustanud Riigikogu liikmeid selle eest, kui on esitatud ja sõnastatud väga täpne küsimus, ja kavatsen seda teha ka edaspidi. Aitäh täpse küsimuse eest! Kindlasti härra peaminister vastab ka väga täpselt ja konkreetset. Härra peaminister, palun!

13:17 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Hea küsija! Ka mina tunnustan, et harvanähtavalt konkreetne! Ilmselt tänastest küsimustest topp kolmes, ütleme, et tuleb topp kolme. Nii, ütlen teile kohe, et sellel korral on plaanis komisjoni ülevaade – et oleks kohe vastus olemas. Te ei pea pärast küsima, mis see vastus oli. Sellel korral on komisjoni ülevaade.

Nüüd ma puudutan ka muid teemasid, sest tegelikult need on siiski olulised, võib-olla lühidalt. Ülemkogu päevakavas on siiski suur hulk erinevaid teemasid, et te mõistaksite, mõned teemad võtavad rohkem aega, teised vähem: Ukraina, Lähis-Ida ja Euroopa kaitse ja julgeolek; konkurentsivõime; kaksikpööre, digi- ja rohepööre; elamumajandus; ränne. Ja kohtumiste teiste teemade seas käsitletakse ka hiljutisi valimisi Moldovas ja Venemaa hübriidtegevusi. See tähendab seda, et kõiki neid teemasid me seal käsitleme.

Ülemkogu rändearutelul, mille kohta te küsisite, annab Euroopa Komisjoni president ülevaate seniste [meetmete] rakendamise edusammudest. Meie toetame ettepanekut menetleda kiiresti rändepoliitika valdkonna uusi õiguslikke algatusi. See on niinimetatud tagasisaatmiste määruse eelnõu.

13:19 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Rain Epler, teil on täpsustav küsimus. Palun!

13:19 Rain Epler

No eks vastamata jätmine on ka vastus. Mina loen sellest välja, et me ei plaani omalt poolt erinevalt Poolast välja minna konkreetse nõudmise või sooviga saada erand selles nii-öelda kvoodipõhiselt pagulaste jagamise teemas. Ma ju oma küsimuses ütlesin, et ma tean, et muid teemasid on ka ülemkogus, nendest ei ole vaja rääkida, sest nende kohta ma praegu ei küsi. See läks teist mööda.

Aga minu teine küsimus on seotud kliimaeesmärkidega. Ma tulen jälle Poola juurde tagasi. Poola on üsna otse välja öelnud, et 2040. aasta eesmärk on ebamõistlik ja nemad seda täita ei kavatse. Me teame, et LULUCF-i sektoris, eriti metsa- ja maakasutuses, on Eesti saanud endale väga koormavad kohustused. Nüüd ma küsin, kas teil on plaanis peaministrina anda ülemkogule sõnum, et võiks Eesti kohustused üle vaadata, ja kas me oleme plaaninud Poolaga kuidagi seljad kokku panna, et üheskoos töötada selles suunas, et kliimaeesmärke ja nendest tulenevaid kohustusi vähendada. Teada on, et Eesti metsandussektor saab siin kõvasti pihta. Ehk siis konkreetne küsimus: kas teil on plaanis ülemkogul Eesti poolt sellekohane sõnum anda? Kas on plaanis seda teha koos Poolaga, [öeldes], et kliimaeesmärkidest tulenevad kohustused peaksid leevenema ja et tuleks Eesti kohustused LULUCF-i sektoris väga selgelt üle vaadata ja neid korrigeerida?

13:20 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Eelmise küsimuse puhul te vist ei kuulnud, et kui mingil teemal antakse ülevaade, siis tavaliselt on kombeks ülevaade ära kuulata. Kui selle arutelu tulemusena tekivad ettepanekud, siis hakatakse neid arutama. See on esimene asi. Arukad inimesed siiski kuulavad ära, mida teised räägivad, ja võtavad alles siis seisukoha. Seda esiteks.

Loomulikult me eeldame, et kui meil on palju põgenikke, siis seda võetakse ka arvesse erinevate tegevuste puhul. See on ju siililegi selge. (Rain Epler räägib kohalt.) See oli positsioonide kohta.

Kliimaeesmärgi puhul oleme me jäänud valitsuse ja Riigikogu seisukohtade juurde: needsamad Riigikogus [arutatud] tingimused 2040. aasta kliimaeesmärkidega nõustumiseks; seda võimaldavate tehnoloogiate ja rahastuse olemasolu; ülevaatusklausel [vaatamaks üle], kuidas liikumine edeneb; liikmesriikides erinevate lähtepositsioonide arvestamine. Ja samamoodi [soovime], et kliimaeesmärgi täitmisel kasutatavad paindlikkuse [võimalused] oleksid kasutatavad Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside arvestuses sektoriteüleselt. Ja nii edasi.

LULUCF-i teemal oleme korduvalt teinud erinevaid ettepanekuid metoodika muutmiseks. Mõni infotund tagasi siingi, kui ma õigesti mäletan, energeetika- ja keskkonnaminister kirjeldas seda, kuidas me nõukogule erinevaid positsioone esitame ja ettepanekuid teeme.

13:22 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Ja lisaküsimuse esitab Martin Helme. Palun!

13:22 Martin Helme

No vot, seda me oleme siin mitu korda tuvastanud, et meil on peaminister, kes on initsiatiivitu ja vaatab muudkui pealt kõiki asju. Ükskõik, mis mõni minister teeb või mis riigis juhtub, see kuidagi ei puutu temasse. Nüüd tuleb välja, et europoliitikas meil sama muster kordub või jätkub. Me eeldame, et midagi juhtub. Me eeldame, et Poola võitleb ka meie eest meile välja mingisugused soodsamad tingimused või kvoodid. Aga kui ei võitle, mida me siis ise teeme?

Mul on lihtne küsimus. Kumba pidi praegu siis on: kas meil on peaminister, kellel on initsiatiiv ja oma plaan ja eesmärgid, mida me käime Brüsselis pressimas, või peaminister käib Brüsselis lihtsalt korraldusi saamas? Kui meil on plaan ja initsiatiiv ja Eesti huvid, mille eest võideldakse, siis milles see seisneb, kuidas see väljendub? Praegu väljendub see selles, et me läheme sinna, joome kohvikest, kuulame, mida teised räägivad, ja [loodame, et] äkki poolakad teevad meie eest töö ära. See ongi Eesti eest võitlemine või? Ausalt öeldes võiks palga jätta välja võtmata sellise asja korral.

13:23 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! No see Euroopa Liidus olles võimas Euroopa Liidu vastane võitlus meenutab mulle Viktor Orbáni parimaid sõnavõtte. Te kindlasti klapite omavahel selles, ja ma mõistan. Teie taga istuv Mart Helme on lubanud Euroopa Liidust välja astumise toetusrühma siin parlamendis teha – ilmselt on endiselt [see plaanis].

Küsisite, kas meil on seisukohad. Jah, meil on seisukohad, kõikides nendes teemades meil on oma seisukohad. Erinevate punktide puhul on nii, et tuleb arutelu. Arutelu käigus esitatakse kavatsusi, kavatsusi arutatakse. Muuseas, viisakad inimesed nii tulevadki kokku. Nad mitte ei tule Euroopa Liitu Euroopa Liidu vastu võitlema ja välja pressima, vaid nad kuulavad ära, millised on positsioonid, ja siis nende üle peetakse ülemkogul debatti. See ei ole päris nii, et sa tuled, loed oma küsimuse paberilt ette ja ütled, et 3.50.

Ja olulised teemad. Ma siiski alustan sellest, et kõige olulisem on see, mis puudutab Ukrainat. Ma saan aru, et teile see ei meeldi, see ei tundu EKRE-le tähtis ega oluline. Aga Ukraina toetamise jätkamine, 19. sanktsioonide pakett, Venemaa külmutatud varade [kasutuselevõtt] on ülioluline. Kaitse teema, idapiir: idapiiri kindlustame erinevate vahenditega, muu hulgas on selleks Euroopa rahalised vahendid. Täna oli eelarvevolinik minu juures kohtumisel, sellest me rääkisime. Ta tuleb ka vist siia parlamenti. Kliimaeesmärk samamoodi, selle osas meil on omad positsioonid olemas. Rändeteemal annab Euroopa Komisjoni president ülevaate ja seejärel toimub arutelu vastavalt sellele, mis positsioonid on.

Väga tihti oleme me samameelsete riikidega teinud algatusi ja ettepanekuid, Poola sealhulgas. Tihti suhtleme enne seda ja ka ülemkogu käigus. Nii et, jah, see teie ettekujutus, et peaks Euroopaga võitlema järjekindlalt, ei ole päris see, kuidas Euroopas asju tehakse.

13:25 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetame tänase seitsmenda küsimuse käsitlemise.

8. 13:25 Piiritaristu, Saatse saabas ja kaitsevöönd

13:25 Esimees Lauri Hussar

Läheme edasi. Täna kaheksas küsimus on peaminister Kristen Michalile, küsib Riigikogu liige Priit Sibul ning teema on piiritaristu, Saatse saabas ja kaitsevöönd. Priit Sibul, palun!

13:25 Priit Sibul

Aitäh, Riigikogu esimees! Hea peaminister! Te sellele küsimusele juba osaliselt vastasite, sest selle kohta küsiti, aga mul on mõned täpsustused. Esiteks see. Mul on küsimus, et kui me kohtusime augusti alguses Saatses, siis millist teed pidi teie sinna Saatsesse jõudsite? Kas seda [teed] pidi, kus praegu on keeld, või te pidite minema tiiruga? Küsimus on, et miks meil praegu on see üks nukk [kinni], aga seda kolmnurka, mis Lutepää juures sisse tuleb, saab õnneks või kahjuks endiselt läbida. Kas teile on teada ohuhinnangu kontekstis, miks see hetkel selliselt on lahendatud?

See on väga mõistlik, et te homme jõuate lahenduseni. Ma väga loodan, et te jõuate homme kiire lahenduseni. Ja see, mis oli kolleeg Marani mure – ma ütlen teile, et selle mure puhul teie hea kolleeg ja järglane Sutt toimetab juba kahjuks

liiga entusiastlikult. Näiteks Vastseliina kandis on toime pandud neonatsionaliseerimised ja Natura alal toimub see, et looduskaitsepiirangud kasvavad. Sihtkaitsevööndid [määratakse] Keskkonnaameti poolt, ilma et maaomanikele oleks [saadetud] mingigi teavitus, millised on uued leiud, mis põhjusel neid kaitsealasid laiendatakse ja miks on täiendavad piirangud. Mitte keegi inimestega ei suhtle. Nii et ma ütlen, et ärge jumala eest tehke seal Saatse juures samamoodi, et jätate inimesed ootama nende looduskaitsepiirangute lahendamise otsimise [ajaks]. Tegelikult on seda teed väga-väga vaja ja ma loodan, et te homme lahenduseni jõuate.

Küsimus on ka selles, milline on teie parim teadmine, [milline seis on] piiritaristuga, mida Pevkur omal ajal tegema hakkas. Vahepeal on väga palju muutunud. Milline on täna teie parim teadmine sellest ehitamise seisust, mis puudutab piirirajatisi?

13:27 Peaminister Kristen Michal

Tõepoolest, homme me saame täpsema ülevaate ja loodetavasti siis saame ka kirjeldada täpsemalt, millised need sammud on. Aga ma lihtsalt kordan üle, et RMK tee laiendamise ülesanne on Transpordiametil olemas, nad peavad seda ka hooldama rohkem, et kõik saaksid sealt läbi sõita. Seda esiteks.

Ja ka uus tee tuleb teha. Selleks siis kaalume [eri variante]. Vähemalt praegu on välja pakutud – võib-olla homseks tuleb veel täiendavaid lahendusi – erinevad seadusemuudatused või riigikaitsepiirirajatisi kasutamine. Ma ise arvan ka, et inimeste ohutus seal ja julgeolek võtavad prioriteedi selles debatis.

Ma ei tea, mis on see neonatsionaliseerimine, millele te viitasite. Te võib-olla tahtsite öelda "natsionaliseerimine", riigistamine. Ilmselt te ajasite midagi sassi. Aga jah, jääme Setomaa juurde. Jah, kui kohtusime, ilmselt ma siis tulin ikka seda kõige pikemat teed pidi. Kõik, kes Eesti riigis mingis ametis on, peavad Eesti riigi territooriumil seal sõitma. Nii et see on elu.

Nüüd piirirajatisest laiemalt. Väljaehitamine, vähemalt minu info põhjal, edeneb igati plaanipäraselt. Peamine osa maismaapiiri taristust valmib 2025. aasta lõpuks. 80% ehk 90 kilomeetrit Eesti maismaapiirist on viivitusajaga [juba] piiratud. 2025. ehk selle aasta lõpuks on eesmärk valmis saada kokku 105 kilomeetrit viivitsaada. See tähendab seda, et idapiir peaks valmis saama sellisel kujul, nagu see kunagi otsustati välja ehitada.

Vajadused on siiski kasvanud ja projekti maht on ka kasvanud. Erinevaid arendusi on planeeritud idapiirile kuni 2027. aasta lõpuni ja paralleelselt ehitustegevusega paigaldatakse valminud taristule seiretehnikat. Seirevalmidus

saavutatakse lähimate aastatega. Eesmärk on loomulikult katta tehnilise valvega 100% piirialast.

Siseministeerium on juba teinud algust sellega, et idapiiril välja ehitada statsionaarne drooniseirevõimekus. Droonimüüri arendamise esimene etapp kulgeb plaanipäraselt, sellel sügisel toimuvad hanked. Tärned toimuvad 2026. aastal. Jah, see ongi tegelikult üldpilt.

13:30 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Priit Sibul, teil on täpsustav küsimus. Palun!

13:30 Priit Sibul

Vabandust, ma ei saanud aru, mis perioodi jooksul see, mis puudutab taristut ... Ma saan aru, et see valguskaabli jaoks kaevamine käib, aga mis ajal peaks see infotehnoloogiline valmidus seal piiri peal saabuma? Ma saan aru, et need on need rahalised võimalused, aga küsimus teile: kas see teid sellisel kujul rahuldab?

Teine küsimus, mis oli ka minu kirjalikus teadaandes püstitatud, on see Balti kaitsevööndi teema. Milline on see teadmine, mis teil täna on selle kohta, kuidas ja mis tempos seda ehitatakse ja ette valmistatakse? Millisel kujul, kas seal on kõik riigimaad, on seal maade omandamise protsess käimas või juba taristu rajamine? Mis see seal on?

Neonatsionaliseerimine – see on termin, mida ma kasutasin ka siis, kui Sutt käis siin parlamendis. See on kahjuks see, kui omand jäetakse inimesele alles, maamaksu ja asju, küll väiksemas mahus, ta peab maksma, aga piirangud tulevad peale. Nii et ta mitte midagi seal teha ei saa, kaks kuuske saab metsast võtta. Omand jääb, kohustused jäävad, aga teha ei saa midagi. Ma ei oska seda kuidagi muud moodi nimetada ja ma ütlen, et seda tuleks silmas pidada. Ka see konkreetne objekt, millest ma räägin, on piiri ääres. Mul on küsimus, mida need inimesed näiteks julgeoleku kontekstis kaitsma peavad, kui meie riik niiviisi nendega käitub. See ei ole minu meelest mõistlik, sest Keskkonnaamet ei suhtle nende inimestega, vaid saadab kirju, et on pikaajalised kitsendused, 75 aastaks. See kindlasti ei ole mõistlik suhtumine riigi poolt.

Aga nüüd jah küsimus selle kohta, mis puudutab Balti kaitsevööndi rajatise.

13:32 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Selle küsimuse esimesele osale on vist, ma arvan, vastus, et 2026. ja 2027. aastal. Seda esiteks.

Jah, ma seda terminit ei teadnud, aga igaühel on õigus kasutada termineid, kui ta need ära seletab, nii, kuidas ta soovib. Piiranguid on Eestis siiski paljudes kohtades. Me oleme ju seda debatti siin pidanud koos ettevõtjate nõukojaga ja ka varem, selleks et Eestis oleks see printsiip 30 : 70, et oleks selge, kui palju on majandatavat ja kui palju on piirangutega [metsa].

Nüüd Balti kaitsevööndist. 2024. aastal – ma lihtsalt annan ülevaate – hangiti tõkestuselemente, need on traat- ja betoontõkked. Need on paigutatud eelladustamise aladele kirde- ja kagusuunal. 2025. aastal hangitakse metall- ja betoontõkkeid, tarned on töös. Lisaks on 2025. aasta teisel poolaastal kavas rajada nii kirde- kui ka kagusuunale üks tugipunkt, see tähendab 14 + 14 punkti paigaldamist maastikule. Valdavalt paigaldatakse punktid riigimaadele: 28-st 26 paigaldatakse riigimaadele. Tõkestuskraavist on rajatud üks 500 meetri pikkune katselõik Kagu-Eestis. Tõkestuskraavi täiendava 40 kilomeetri rajamise vajadus laekub Kaitsevält 2025. aasta lõpuks. 2026. ja 2027. aastal on fookus tugipunktide rajamisel ja vajalike maa-alade, sealhulgas ladustamisalade soetamisel. Projekti esialgne eelarve on 60 miljonit eurot ja kaitsevööndi rajamine on kavas lõpule viia 2027. aastal. Kaitseministeeriumi valitsemisala nelja-aastases arengukavas on sees ka selleks vajalik ressurss.

13:34 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Ja lisaküsimus. Martin Helme, palun!

13:34 Martin Helme

Aitäh! Minu eksperdihinnangul – ma olen poliitikas vaieldamatu ekspert, kaua olnud poliitikas ja une pealt saan kõikidest asjadest aru – koosneb Kristen Michali valitsus suures osas läbikukkunud ministritest: silmapaistvalt küündimatud, ebakompetentsed, rumalad. Ja siseminister Taro kõnnib seal esirinnas selle läbikukkumise ja saamatusega. Selles mõttes võib-olla ei peakski üllatuma ega üle reageerima. Aga oli olukord, kus seitse Vene piirivalvurit – ja piirivalvurid on relvastatud, Venemaal kindlasti – kõndisid Vene territooriumil patrullis ja selle peale sattus meie siseminister hüsteeriasse ja küttis üles üldrahvalikku paanikat. See on minu meelest – kuidas ma nüüd ütlen, proovin jääda kuidagi viisakaks – lihtsalt vastutustundetu ja sõge tegevus.

Mul on lihtsalt küsimus, et kas sina oled aru saanud, mille pärast ta seda teeb. Kas selle pärast, et tal oli vaja oma kodukandi ühele teejupile saada riiklikku rahastust, sest see on kuidagi talle endale kasulik teejupp või aitab see tal kohalikele inimestele näidata, et ta on tegus poliitik? Või oli see lihtsalt selline nii-öelda ühiskondliku hirmuhüsteeria kütmine, et valitsuse ümber koondada

toetust ja sellega upitada siis Eesti 200 muttavajunud [toetus]protsenti? Kumb see on? Või on äkki mingi mõistlik seletus ka sellele, mis toimub?

13:36 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! See küsimus oli jälle selliselt peenelt püstitatud – alati nauditav. (Saalist öeldakse midagi.) Eksperdina, jah. Ma siis ka mõningase eksperditeadmise baasilt vastan, kui lubate.

Minu hinnangul oli PPA ehk Politsei- ja Piirivalveameti otsus tee sulgeda Eesti inimeste ohutuse tagamiseks igati õige. Teed, mis läbib Venemaa territooriumit, tuleb läbida peatumata, aga see võib osutuda võimatuks sellel hetkel, kui auto ette jääb keegi, kellel on relv, või kui neid on mitu tükki. Üldiselt keskmine inimene ju neist üle ei sõida.

Jah, see hüpotees, et Igor Taro pidi Setomaa huvides astuma selle sammu või kuidagi tähelepanu sinna tõmbama, et tee rajada, ilmselt ei pea. Sellepärast et, nagu ma juba kirjeldasin, 2024. aastal, kui mina olin kliimaminister ja selle valdkonna eest vastutasin, andsime juba Transpordiametile valitsuse poolt palve [sellega tegeleda], ja 2025. aastal, kui ma olin peaminister, selle tee jaoks raha leiti. Nii et raha on selle tee jaoks tegelikult olemas. Probleem on seni olnud menetlemise kiirus, eeskätt just keskkonnanõuete tõttu – see on olnud probleem.

Ütleme nii, et nüüd see protsess kindlasti muutub kiiremaks. Aga see, et venelased Vene poolel käivad relvadega, tõepoolest ei ole ju üllatav. Kui ohuhinnang – ja homme me valitsuses kuuleme sellest täpsemalt – näitab, et selle tõttu on täiendav oht meie inimestele, kes seda lõiku peaksid läbima, siis see teelõik jääb kinni. Vastavalt ohuhinnangule me käitume. Ja nagu ma juba kirjeldasin, praegu on Transpordiamet RMK teed täiendavalt laiendamas ja garanteerib ka selle tihedama hooldamise, et sealtkaudu saaksid kõik sõita. Lisaks tuleb uus tee ja selle planeerimisega tegeletakse ka.

Nii et ma ütleks, et pigem see olukord liigub meie vaatest loogilise lahenduse rada pidi, mis oli ka enne plaanis. See ei puuduta kuidagi siseministri otsust. Probleem on siiski Venemaa ebaratsionaalne käitumine, mitte Eesti riigi, Eesti Politsei- ja Piirivalveameti, siseministri või kellegi teise otsused. Need otsused on olnud õiged ja kohased.

13:38 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lõpetame tänase kaheksanda küsimuse käsitlemise.

9. 13:38 Julgeolek

13:38 Esimees Lauri Hussar

Läheme edasi. Tänane üheksas ja viimane küsimus on peaminister Kristen Michalile, küsib Riigikogu liige Mart Helme ja teema on julgeolek. Mart Helme, palun!

13:38 Mart Helme

Aitäh! No Saatse saabas on seal olnud algusest peale ja teed ei ole sinna ehitatud ühel lihtsal põhjusel: meil ripub õhus piirileping Venemaaga ja see saabas on nii-öelda vahetatav territoorium. Ma pidasin omal ajal Venemaaga läbirääkimisi ja meil keskendusid läbirääkimised põhiliselt maade vahetamise küsimustele, et kuidas need boniteedid ja metsasused ja kõik muud vahetused oleksid enam-vähem tasakaalus. Sellepärast ei ole sinna ehitatud ka teed. Praegu rääkida, noh, umbes niimoodi, et see on tegemata jäänud ja nii edasi ... Ei ole tegemata jäänud! Ei ole tahetud ehitada, sest tõenäoliselt tuleb mingil hetkel ikkagi piirileping ühel, teisel või kolmandal kujul ja siis tuleb maad ära vahetada. Nii et see on üks selgitus.

Teine asi on muidugi see, et ma olen ise käinud seal Saatse saapas korduvalt. Käisin Setomaal omal ajal, kui ma turismiga tegelesin, turismigruppidega, ületasime korduvalt Vene piiri, kohtusime Vene piirivalvuritega ja Vene piirivalvurid ütlesid lahkelt, et minge tagasi, muidu me peame teid kinni võtma.

See hüsteeria, mille te olete praegu üles puhunud, on ju jälle poliittehnooloogiline. Vene piirivalvurid on seal relvadega liikunud kogu taasiseseisvumisele [järgnenud] aja jooksul, ei ole seal mitte midagi erilist ega eriskummalist, et nad olid seal ka praegu. Lihtsalt nüüd võeti see üles ja keerati asjale vint peale.

Aga mu küsimus puudutab üldiselt muidugi muud. Te olete siin ilukõneliselt rääkinud, kuidas me hakkame seal tohutuid piirirajatise tegema, kuidas me kaitseme oma piiri, paneme seal draakonihambad püsti ja kaevame suure, sügava augu, kraavi – kraav on pikk auk maa sees, nagu me kõik teame – ja siis Vene tankid ei saa enam siia tulla. Aga mu küsimus puudutab hoopis sisejulgeolekut sellest aspektist, et me võime ju ehitada kindlust, aga kui barbarid on kindluse müüride vahel, siis need kindluse müürid ei kaitse meid. Meil on praegu siin viies kolonn. Äsja paljastati just üks kaitseliitlane, kes on näide selle viienda kolonni [liikmetest].

13:41 Esimees Lauri Hussar

Teie aeg!

13:41 Mart Helme

Missugused on ikkagi valitsuse sammud, et meil selle viienda kolonniga õnnestuks toime tulla, kui Venemaa otsustab teravdada meil olukorda siseriiklikult nii, et see viies kolonn tuleb tänavatele?

13:41 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Härra peaminister, palun!

13:41 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Siin oli päris mitu erinevat mõtet. Need, kes Setomaal tihemini käivad, teavad seda teevajadust ja seda lõiku hästi. Nagu Priit Sibul siin mainis, meiegi kohtusime seal alles sellel suvel. Nii et üldiselt on see, ma arvan, kõigile tuttav pilt.

Mis puudutab vastuluurelist tegevust, siis selleks on Eesti riigis organid olemas. Kaitsepolitseiamet vastutab vastuluure eest ning sisejulgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamise eest. Minu hinnangul saab ta sellega väga hästi hakkama.

Iga avastatud juhtum näitab, et me kuidagi ei häbene seda, vaid vastupidi, kui keegi läheb libedale teele ja otsustab Venemaa huvides Venemaaga kaastööd teha, siis olenemata tema staatusest tuleb tal selle eest vastutust kanda. Ma arvan, et see on ainuõige. Kaitsepolitseiameti aastaraamatud ja sõnumid selle kohta, kuidas käituda ja kuidas mitte käituda, on minu meelest igati kohased. Ma ütleksin nii, et iga juhtumi puhul on inimesel isiklik motivatsioon ja põhjus, miks ta seda tegi. Mina hindan Eestit turvaliseks, ma hindan Eesti vastuluuret väga hästi toimivaks ja eeskujulikult toimivaks. Aga ma arvan, et viienda kolonni organiseeritud tegevust sisejulgeoleku ohustamiseks või destabiliseerimiseks kindlasti ei ole.

13:43 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Mart Helme, teil on täpsustav küsimus. Palun!

13:43 Mart Helme

Aitäh! No ega mul ei ole mingeid kahtlusi selles, et ka 1939. aastal meie jupo ehk julgeolekupolitsei teadis väga hästi, mida venelased teevad ja kes on nende agendid siin. Nad olid siin üsna veendunud, et nad tulevad sellega toime, aga siis selgus, et ei tule toime.

Küsimus ei ole ju selles, et me nopime välja mõne üksiku Venemaa huvides tegutseva inimese. Küsimus on selles, et juba enne täiemahulise sõja algamist Ukrainas oli meil siin hinnanguliselt kuni 5000 inimest, kes olid saanud väljaõppe, kellel olid olemas relvad, kes olid võimelised Eesti Vabariigi vastu välja astuma. 5000 inimest! See on väga suur number, väikese Eesti riigi kohta see on väga suur number.

Nüüd istub meil siin Eestis vähemalt 10 000, kui mitte rohkem, Ukrainast tulnud niinimetatud sõjapõgenikku, kellest paljud on tulnud Venemaa kaudu ja kes peaksid võitlema oma riigi eest Ukrainas, aga ei võitle. Nad on põhimõtteliselt kutsealused, aga ega meie ei tea, kelle kutset nad ootavad. Võib-olla ootavad Putini kutset, kes ütleb neile: "Nüüd, sõbrad, teete seal Eestis ühe korraliku märuli, võtate üle Stenbocki maja, mille peale läheb umbes 15 minutit." 15 minutit, et Stenbocki maja ära võtta! "Kaamerate ees kuulutate välja Tallinna vabalinna ja Venemaa loomulikult tunnustab seda kohe. Ja siis me teeme samal ajal või paar tundi hiljem sama asja Ida-Virumaal." Kuulutavad ka välja autonoomse Ida-Viru ma ei tea mis asja ja Venemaa tunnustab seda. See on sisekonflikt, NATO ei sekku. Missugune valmisolek meil selleks on?

Kui meie valitsus oli [võimul], siis me kavatsesime selliste asjade neutraliseerimiseks luua kriisireservi. 3000 oli see number, nii palju mehi me tahtsime kindlasti püssi alla, ette valmistada, varustada. Minu teada praegu seesugust kriisireservi meil ei ole. Mingeid samme on astunud, aga reservi kui niisugust ei ole. Missugune on siis ikkagi praegune valitsuse poliitika, et ka barbarid müüride vahel ei saaks riiki üle võtta?

13:45 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! Jah, ma arvan, et need näited on pigem, eeskätt ilukirjanduslikud. Eestis on väga hästi toimiv sisejulgeolek, Eesti on üks turvalisemaid riike maailmas. Kui võrrelda meid isegi meie kõrval asetsevate jõukate regioonidega, siis me oleme riik, kus inimesed saavad rahulikult ja julgelt tänaval käia, kus inimesed saavad planeerida oma tulevikku. Siin on rahulik ja julge olla. Seda esiteks.

Teiseks, meil on olemas erinevad organisatsioonid, nagu öeldud, õiguskaitseorganid, mis jälgivad põhiseadusliku korra kaitset, Kaitsepolitseiamet eeskätt. Kindlasti on siin [oma kindel] pädevus väliste [julgeolekuohtudega tegeleva] Välisluureametil, sisemiste [ohtude puhul] aga Politsei- ja Piirivalveametil, kes tegeleb erinevate vaenu õhutavate ja Eesti riiklust

ohustavate elementidega. Lisaks on Kaitseliit ja Kaitsevägi. Nii et ma hindan Eesti ühiskonna valmisolekut [reageerida] mis tahes kõigutamistele ja sellistele katsetele väga heaks. See ei tähenda seda, et neid ei oleks.

Ma näen, et viimasel ajal on ka poliitilisele areenile tulemas üha enam sõnumeid, mis õhutavad allaandlikkust Venemaa suunal, käegalöömist Ukraina suunal, sellist – kuidas ma ütlen – võltsneutraalsust Venemaa suunal. Just eeskätt Koos, Plaan B – sellised seltskonnad on meil ju, kui ma ei eksi, selle nädala lõpul lausa kohalikel valimistel kandideerimas. Nii et küllap on neid, kes üritavad oma platvormile kandepinda saada. Aga ma võin kinnitada, et mina teen küll kindlasti kõik, et Eesti riigis sellised jõud kunagi ei pääseks sellisele positsioonile, et [nad saaks] Eesti põhiseaduslikku korda ohustada.

13:47 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu! Lisaküsimuse esitab Martin Helme. Palun!

13:47 Martin Helme

Aitäh! No vaata, sellepärast me jauramegi immigratsiooni teemal. Sa ütlesid, et meil on parem julgeolekuolukord kui isegi rikastel Põhjamaadel. Jah, sellepärast et meil ei ole nii palju moslemeid, immigratsiooni Süüriast, Afganistanist ja teistest selle kandi riikidest. Ja sellepärast me jaurame ka selle immigratsiooni teemal, mis on tulnud idaslaavi riikidest viimase kolme ja poole aasta jooksul. Suur-suur hulk nendest inimestest, keda meil siin ilusasti nimetatakse Ukraina pagulasteks, on tulnud Venemaa kaudu ehk üle idapiiri. Kapo tunnistab avalikult, et ta ei suuda sugugi mitte kõigi nende tausta kontrollida. Õigemini nad ütlevad otse välja, et nad ei suuda neid kogumina kontrollida. Nad üksikuid noppeid võtavad välja, aga põhimõtteliselt liigub suur mass niimoodi, et nad ei suuda kontrollida, kes on ja kes ei ole julgeolekuoht. Eestist on viimase kolme aasta jooksul läbi liikunud vähemalt 150 000 inimest, kes on idaslaavi riikidest pärit. Nad ei ole kõik siia jäänud, aga hinnanguliselt võib öelda, et neid on siin suurusjärgus 100 000, kas alaliselt või mingil moel edasi-tagasi Eesti vahet liikumas. Ja me ei tea nende tausta. No tegelikult ka ei tea, seda ütlevad meie julgeolekuasutused, et nad ei ole võimelised [seda kontrollima].

Eestis on moslemikogukond kasvanud viimase kolme aasta jooksul umbes kolm korda. Kui see kasv jätkub, siis meil on varsti sama seis, nagu on põhjamaises ja läänelikus Stockholmis, Berliinis või kuskil Brüsselis. See sisejulgeoleku probleem ei ole kirjanduslik mure, see on päris mure. Me võime ju mingeid teisi poliitilisi jõudusid süüdistada, et nad ajavad ühte või teist juttu, aga riigi julgeoleku eest vastutavad valitsus ja valitsusele alluvad julgeolekuasutused. Meie ei küsi Plaan B või [erakonna] Koos käest, me küsime peaminister Kristen Michali käest. Ma ausalt öeldes olen väga murelik, kui ma vaatan seda hoiakut, et kõik on hästi.

13:50 Esimees Lauri Hussar

Teie aeg!

13:50 Martin Helme

Ma ei saa jagada seda hoiakut, et me ei peaks muretsema. Minu meelest on meil politsei koosseisu viimastel aastatel oluliselt vähendatud. Palk ei tõuse.

13:50 Esimees Lauri Hussar

Martin Helme, teie aeg!

13:50 Martin Helme

Rahulolematus on suur nendes julgeolekuasutustes. Ei ole hästi!

13:50 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Härra peaminister, palun!

13:50 Peaminister Kristen Michal

Aitäh, hea küsija! Ma ei ütle, et muretseda ei tohi. Muretseda ikka tuleb. Erinevate maailma trendide üle mõtlemine ei ole ju kuidagi vale. Maailmavaated on erinevad ja teie näete maailma teistmoodi kui mina. Aga Eesti on siiski numbrite ja faktide kohaselt üks kõige turvalisemaid riike. Ränne siia on seni olnud väga kenasti kontrollitud, hoolimata sellest kõigest, mida te kirjeldasite Reformierakonna väga pika ja halva valitsemisajana. Kõigest sellest hoolimata on ränne väga hästi kontrollitud, Eesti riik on turvaline, ja nii see ka jääb.

Politsei palgatõusu mainisite. Palgatõus siiski tuleb, tuleb ka päästjatel, kultuuritöötajatel, haridustöötajatel, erihoolduses. Rohkemates valdkondades me üle [terve] valdkonna seda lubada ei saa. [Raha antakse] vastuluurele, Kaitsepolitseiametile, ka muudesse valdkondadesse. Alles hiljuti ju menetlesite siin ära ühe lisaeelarve, mis selliseid võimeid tõstab. Ja kui vaja, tõstame neid võimeid veel.

Ma küll hindan, et Eesti on hästi kaitstud, hästi hoitud. Me oleme Euroopa Liidu ja NATO liige. Ei ole päris sellist ettekujutust, et tegemist on riigiga, kust keegi jalutab lihtsalt läbi. Aga mööname, et vastane on tugev. Venemaa on kindlasti väga tugev vastane, väga agressiivne vastane. Kindlasti otsib ta nõrku kohti ja võimalusi, et astuda samme, selleks et ohustada meie julgeolekut, meie

andmete puutumatust, territoriaalset terviklikkust, iseseisvust ja põhiseaduslikku korda. See tähendab seda, et meil tuleb ka tulevikus nii kaitsesse kui ka erinevatesse sammudesse siseturvalisuse tagamisel panustada. Seda me kindlasti teeme.

13:52 Esimees Lauri Hussar

Aitäh! Meie tänased registreeritud küsimused on käsitletud.

10. 13:52

Muud küsimused

13:52 Esimees Lauri Hussar

Head kolleegid, me saame võtta veel ühe küsimuse. Selleks peab Riigikogu liige ennast registreerima küsimuse esitamiseks ja küsimuse esitamise ajal peab ta ka ütlema, millisele ministrile on küsimus adresseeritud. Ma teen ka märkuse, et meil on täna valitsuse loožis minister, kes ei ole veel küsimustele vastanud.

Aga praegu on Priit Sibul järjekorras esimene. Priit Sibul, palun! Küsimuse alguses siis öelge ka, kellele teie küsimus on konkreetselt suunatud. Palun!

13:52 Priit Sibul

Siiski [esitan] küsimuse peaministrile. See puudutab endiselt julgeolekuteemat, õigemini, täpsemalt ja konkreetsemalt seda, mis puudutab Eestis piiranguid relvade omamisel, saamisel, ja neid õigusi. Riigikaitsekomisjonis me oleme mitmel korral seda teemat arutanud. Kui riigikaitsekomisjon ja Kaitseministeerium on, mulle tundub, suhteliselt üht meelt, siis Siseministeerium on siia maani olnud üsna kriitiline. Kui Igor Taro sai ministriks, siis oli see debatt üsna aktiivne ja lubati teatavaid lihtsustusi ja piirangute mahavõtmist. Ma tahaksingi teada, kas valitsuses on viimasel ajal seda arutatud või milline on peaministri ja valitsuse seisukoht. Kas välja kujunenud julgeolekuolukorras me peaksime liikuma selles suunas, et rohkematel Eesti inimestel oleks kodus enesekaitseks, oma perekonna ja vara kaitseks relvad, või pigem [peaks jätkuma] see olukord, mis olnud on, et relvade saamine ja soetamine on väga keeruline ja lubade saamine ka? Mis arusaam teil on?

13:54 Peaminister Kristen Michal

Aitäh! Me oleme arutanud valitsuses relvaseadust, mis puudutab näiteks kaitsetööstuse jaoks erinevate sammude astumist, et Eesti kaitsetööstus oleks võrdsemas või paremas konkurentsipositsioonis [võrreldes] teiste riikidega, naaberriikidega. Me mäletame, et kaitsetööstusel oli näide, kus nad mingite relvade tootmiseks pidid – ise käisin kaitsetööstuses, suhtlen nendega ka – minema Soome teatud relvi kokku panema, sest nad ei saanud seda Eestis teha. See on tegelikult nonsenss, sest me ju tahame, et kaitsetööstus siin areneks. Seda esiteks.

Teiseks, kindlasti ootan huviga. Kui siseminister Igor Taro on lubanud selle materjali, positsiooni tuua valitsusse, siis kindlasti ma ootan selle ära ja tutvun sellega. Ma pigem ütleks täna vaistlikult, et kui Eesti riigis on seaduskuulekatel inimestel õigus omada relvi, asjad on mõistlikult ja reeglitepäraselt aetud ja kontrollitud ning tegemist on Eesti riigi pooldajatega, Eesti riigile lojaalsete kodanikega, siis minu meelest see võiks kindlasti lihtsam olla. Aga siis tuleks üle käia, mis seda täpselt takistab ja mis probleemid on.

13:55 Esimees Lauri Hussar

Suur tänu, lugupeetud peaminister! Rohkemateks küsimusteks meil täna aega ei ole. Täna kõik Riigikogu liikmeid ja ka Vabariigi Valitsuse liikmeid väga sisuka arutelu eest. Meie tänane infotund on lõppenud. Me jätkame täpselt kell 14 algava Riigikogu täiskogu istungiga.

13:55 Istung lõppes